

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
«ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ»

Симфонія життя

ДО 130-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СЕРГІЯ СЕРГІЙОВИЧА ПРОКОФ'ЄВА

МАРІУПОЛЬ
2021

Симфонія життя [Текст] : до 130-річчя від дня народження
С 37 Сергія Сергійовича Прокоф'єва / уклад. О. П. Гуляєва ; Комун. закл.
культури «Донецька обласна бібліотека для дітей». – Маріуполь, 2021. –
48 с.; фот.

Серед ювілейних дат, - особливо значущих для Донеччини – 130-річчя від дня народження Сергія Сергійовича Прокоф'єва. Донецька земля явила світові творця, дивовижні твори якого в історії музики визнані неперевершеними. Як це часто буває з геніями, інтерес до музики С. Прокоф'єва зростає тим більше, чим більше часу минає з дня її написання. Випередивши не тільки своє покоління слухачів, вона і в ХХІ столітті дисонансів - не застигла класика, а живе джерело енергії і сили справжньої творчості.

Мистецький нарис «Симфонія життя» знайомить з основними віхами біографії С. Прокоф'єва, творчим надбанням композитора, визначними та пам'ятними місцями, пов'язаними з його іменем; розповідає про музичні фестивалі і конкурси, музеї, пропонує знайомство з картинами художників, присвячених генію музики.

Видання буде цікавим і корисним широкому загалу користувачів, і, насамперед, поціновувачам музичної культури.

УДК 78.071(477.62)

*Захоплений співак життя, сонця і молодості,
він дав людям розтривоженого, суворого і
жорстокого ХХ століття ту радість і світло,
яких їм так часто не вистачає...*

**Дмитро Кабалевський,
композитор**

«Він умів чути час». Так про видатного композитора, піаніста і диригента ХХ століття Сергія Прокоф'єва дуже точно сказав Ілля Еренбург. Спалахнувши яскравою зіркою на музичному небосхилі, С. Прокоф'єв протягом 50-річної активної творчої діяльності написав понад 130 музичних творів, серед яких: 11 опер, 7 балетів, 7 симфоній, 9 концертів для сольного інструмента з оркестром, а також значну кількість ораторій і кантат, прекрасні твори камерно-вокальної та інструментальної музики, музику для кіно і театру і, звичайно ж, музику для дітей.

Багато творів композитора увійшли у Золотий фонд світової музичної культури: опери *«Війна і мир»*, *«Любов до трьох апельсинів»*, *«Ромео і Джульєтта»*, *«Казка про кам'яну квітку»*, симфонічна казка *«Петя і вовк»*, збірник фортепіанних п'єс *«Дитяча музика»*, *П'ята і Сьома симфонії*, музика до кінофільмів *«Олександр Невський»*, *«Пікова дама»*, *«Іван Грозний»*, *«Поручик Кіже»* тощо. На думку багатьох критиків, композитор створив свій, ні на що не схожий, музичний стиль. «Композитор із підозрілими модерністськими нахилами», «фортепіанний кубіст і футурист» – так висловлювалися про молодого Прокоф'єва критики і, певною мірою, мали рацію.

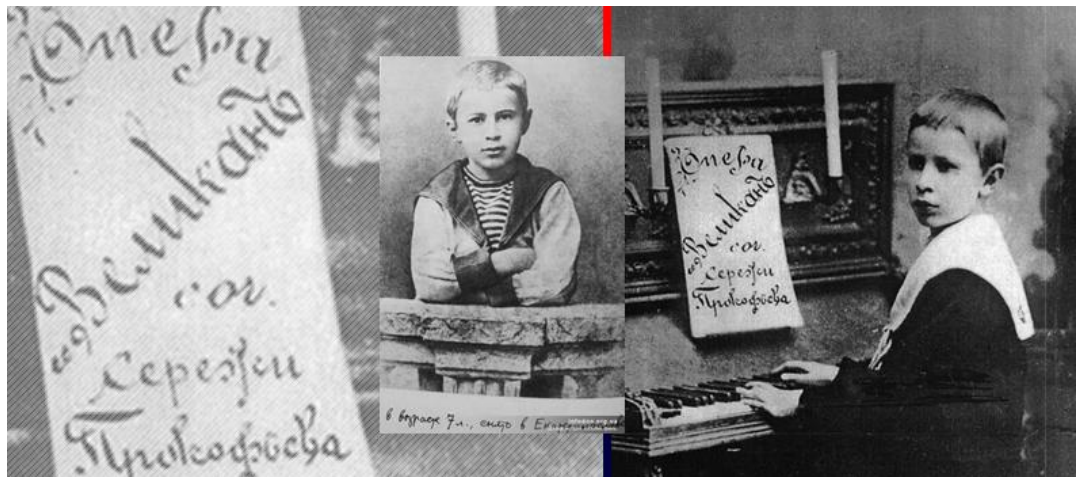
Про Сергія Сергійовича говорили, що він ще за життя став справжнім класиком. Музика С. Прокоф'єва допомогла нашому народу вистояти і перемогти у Другій світовій війні. *«В бубон сонця б'є непереможний скіф»*, - ці слова К. Д. Бальмонта, присвячені С. Прокоф'єву і його *«Скіфській сюїті»*, не тільки про минуле, але і про майбутнє. За життя Сергій Прокоф'єв був удостоєний Державної премії СРСР, нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, йому було присвоєно звання «Народний артист РРФСР», а після смерті (1953 р.) присуджена Ленінська премія за юнацьку Шосту симфонію.

За даними ЮНЕСКО Сергій Прокоф'єв визнаний найвиконуванишим композитором ХХ століття. І це не дивно. Адже його музична спадщина вийшла далеко за межі батьківщини і стала світовим надбанням. Він був класиком за життя і залишився ним після смерті. Дмитро Кабалевський називав його *сонцем*

вітчизняної музики ХХ століття. Твори композитора вважаються одними з найбільш репертуарних, новаторських, музично досконалих. С. Прокоф'єв писав у всіх можливих жанрах свого часу, але щоразу звучав ніби вперше. Він «шукав нову простоту», однак часто створював надскладні для виконання концерти. Його палко любили та люто ненавиділи, але ніколи не лишались байдужими. *«Я дотримуюсь того твердження, що композитор, як і поет чи живописець, повинен прикрашати людське життя і захищати його, вести людину до світлого майбутнього. Таким, з моєї точки зору, є кодекс мистецтва»*, - зазначав свого часу С. Прокоф'єв. У цих словах розкривається зміст і значення творчості композитора, всього його життя, підкореного безперервним пошукам, завоюванню нових висот на шляху створення справжньої музики.

Життя і творчість Сергія Прокоф'єва коротко можна охарактеризувати як постійне прагнення до світла. Неймовірно життєствердне, воно наближає нас до ідеї, втіленої великим німецьким композитором Бетховеном у своїй лебединій пісні – Дев'ятій симфонії, де в фіналі звучить ода «До радості»: *«Обніміться, мільйони! Злийтеся в радості однієї!»*. Це шлях великого композитора, який все життя поклав служінню Музиці.

Дитячі роки. Перші сходи до музики

Народився майбутній геній музики 11 (23 квітня) 1891 року в маєтку Сонцівка Бахмутського повіту Катеринославської губернії (нині - село Сонцівка Покровського району Донецької області). Його батьки потрапили в це загублене серед українського степу село, як то кажуть, волею випадку. Сергій Олексійович, батько композитора, був дипломованим агрономом і отримав посаду керуючого маєтком від поміщика Дмитра Сонцева, з яким колись разом навчався.

За існуючими даними, 1785 року Катерина II дарувала за військову службу полковнику Дмитрові Сонцеву землі на степових просторах так званого Дикого поля. Назва ця залишилася в історії краю після воєн Золотої Орди (1391-1395 рр.). Тамерлан, який прийшов із Азії, пограбував родючі степи, перетворивши їх у Дике поле. До речі, саме на цих землях розгортаються події у «Слові о полку Ігоревім».

У другій половині XVIII ст., коли почалася розробка вугілля, маєток Дмитра Сонцева перейшов у спадок правнуку полковника - поміщикові Дмитру Дмитровичу Сонцеву. Господарство маєтку та прилеглі землі занепали, тому третій власник запропонував управляти ними агроному за професією і покликанням, Сергію Олексійовичу Прокоф'єву, батькові майбутнього композитора.

Подружжя Прокоф'євих приїхало до Сонцівки у 1878 році, і з цього моменту історія села нерозривно пов'язана з прізвищем Прокоф'євих. Тут, у Сонцівці, пройшло щасливе дитинство майбутнього композитора. *«Батьки мої прожили в Сонцовці [нині Сонцівка], без року 30 років і 3 роки. Коли навесні 1878 таратайка, запряжена четвіркою, везла батьків у Сонцовку, їх вразила краса квітучого степу. Наприкінці квітня, у травні, сотні гектарів цілини - степи рясніли тисячами польових квітів, а пізніше, влітку, високо піднімалися сиві ковили»,* - згадував С. Прокоф'єв. Докладно і з любов'ю він описує своє село, маєток, сади і величезне господарство з городами, коморами, кузнями, пасіками, стайнями, свинарниками, кошарами, в яких утримувалося до чотирьох тисяч овець. У Сонцівці Сергій склав власну таблицю для визначення назв квітів, що там росли.

Усе життя Сергій Прокоф'єв пам'ятав і зберігав спогади про «щасливу країну свого золотого дитинства», себе він називав «степовим хлопчиком», а Сонцівку - «своєю батьківщиною». У щоденниках і спогадах композитор розповідав про свої дитячі захоплення: про собак, олов'яних солдатиків, велосипед, ходьбу на ходулях, верхову їзду, ігри в саду з друзями - сільськими дітлахами, які залюбки брали активну участь у всіх іграх і театральних витівках маленького Сергійка. Разом зі своїми друзями, хлопчиками і дівчатками, він постійно придумував і розігрував вистави, на яких були присутні всі мешканці будинку. Однією з улюблених ігор були п'ятнашки. Діти весело носилися один за одним з веселим криком: «Зловив! «П'ятнашка!»».

Виявлялися у хлопчика і інші різнобічні інтереси. Так, він багато читав, писав вірші і п'єси, захоплювався грою в шахи. Уроки танців були обов'язковою складовою у вихованні дітей того часу. Не уникнув їх і маленький Сергійко. У друга сім'ї Прокоф'євих - хірурга Потоцького була казенна квартира з великою залогою, яку пани вирішили використовувати для того, щоб вчити своїх дітей

танцям. Запросили викладача з балету і призначили збиратися по неділях о третій годині. *«Я, - згадує Прокоф'єв, - не мав ні найменшого уявлення про те, навіщо мене вчать танцювати, але мати виявилася безапеляційною і відповіла, що так треба. У парі зі мною танцювала Леля Скалон. Це була перша дівчина, яка мені сподобалася, і за якою я намагався доглядати, правда, безуспішно».* У Сонцівці, яку Сергій Прокоф'єв нестямно любив, він провів свої перші 13 років. *«Коли я лише на пів-зими виїжджав із Сонцівки, я ледь не плакав, настільки моє дитяче життя було пов'язане з цим куточком»,* - згадував композитор. Примітно, що назву села С. Прокоф'єв зберігав в українській орфографії, а у своїх листах часто заміняв російське «и» на українське «і».

Він часто чув українські народні пісні, які співали дівчата після трудового дня. Пісні ці, співучі, мелодійні, виразні, *«увібрали красу навколишньої природи і відбили душу українського народу».* *«По суботах вечорами або в неділю я часто чув, як на селі дівчата співали. Можливо, що підсвідомо ці пісні все ж проникли в мене»,* - писав С. Прокоф'єв. За словами Рейгнольда Глієра (талановитого музиканта і вчителя музики Сергія), ці красиві українські пісні глибоко запали в душу хлопчика. *«Вечорами до нас долинали гармонійні звуки чудових українських пісень, що їх співали селяни, які поверталися з польових робіт. Гадаю, ці ранні дитячі враження повинні були глибоко запасти в душу чутливого до всього прекрасного хлопчика. Безсумнівно, вони сприяли його художньому розвитку, становленню його творчої свідомості. Безсумнівно також, що ці дитячі музичні враження дали майбутньому композитору глибоке й тонке відчуття народної музичної мови, яке так повно і яскраво проявляється в багатьох його творах упродовж усього творчого шляху. Вже тоді в його фортепіанних «пісеньках» нерідко чулися народнопісенні звороти. Я надавав цьому великого значення і прагнув спрямувати його увагу до народної пісні».*

С.О. Прокоф'єв.
Портрет роботи
худ. М.Ф. Никонова

М.Г. Прокоф'єва.
Портрет роботи
худ. М.Ф. Никонова

Батьки Сергія Прокоф'єва були освічені, інтелігентні і суворі вихователі. Сергій Олексійович і Марія Григорівна належали до представників російської інтелігенції. Батько, керуючий процвітаючим маєтком поміщика Сонцева,

займався з дитиною арифметикою, географією, історією, ботанікою. Він же навчив хлопчика любити природу. З щоденників Сергія Сергійовича відомо, що він любив вирощувати квіти, спостерігав за зірками та місяцем, придивлявся до таємничого життя метеликів, жучків, коників і бджіл на батьківській пасіці. Одного разу, на прогулянці, він знайшов стару туфлю. Цікавий хлопчик виявив у ній будиночок, в якому мешкали різні комашки. Можливо, враження від цієї маленької пригоди через багато років підштовхнули його до створення «Ходи коників».

Мама вчила хлопчика мовам: німецькій, французькій, пізніше англійській. А найголовніше: вона на все життя прищепила йому любов до класичної музики. Музику він чув з самого народження. Марія Григорівна всіляко намагалася підтримувати інтерес дитини до музики, багато хлопчику грала, розповідала про

-Иногда, окончив пьесу, я к удивлению своему вижу Серёжу сидящим спокойно в кресле и слушающим мою музыку» (М. Г. Прокофьева)

композиторів, вибирала для уроків тільки цікаві п'єси. Та й самі заняття тривали попервах не більше 20 хвилин, щоб не пропали увага і зацікавленість маленького талановитого музиканта. Після гри обговорювалося спільно: що сподобалося і не сподобалося, і чому. Перед сном заведено було розповідати про справи і вчинки за день (з обов'язковою самооцінкою), і, звичайно ж, - вечірня казка. «Мої музичні схильності почали проявлятися рано, десь років з чотирьох. Музику в будинку я чув від народження. Коли ввечері вкладали спати, а спати не хотілося, я лежав і слухав, як десь далеко, за кілька кімнат, звучала соната Бетховена, прелюдії, мазурки й вальси Шопена, іноді щось із Ліста. Із російських авторів – Чайковського та Рубінштейна. Антон

Рубінштейн перебував на вершині своєї слави, і мати була впевнена, що він – явище величніше за Чайковського. Портрет А. Рубінштейна висів над роялем».

Коли Марія Григорівна сідала за рояль і грала сонати Бетховена, мазурки і вальси Шопена, п'єси Чайковського, Ліста, маленький Сергійко відразу відгадував, чиї твори вона виконувала. Іноді йому давали «пограти» з роялем. Відбувалося це так: мама грала «Місячну сонату» Бетховена, а в цей час хлопчик на клавішах верхнього регістру, фантазуючи, вистукував свою мелодію. Із задоволенням прислухався він до «нової» музики. Йому подобалися в ній несподівані «стрибки» мелодії і дисонуючі співзвуччя. Можливо, такі забави в якійсь мірі допомогли йому, в подальшому, створити щось самотутнє, нове, незвичайне (що тепер уже стало класикою) - таке, чого не змогли придумати інші. Таке, що і зараз робить музику С.Прокоф'єва для нас цікавою і привабливою. У дитинстві він був незвичайним фантазером. Не було дня, щоб хлопчик не підходив до рояля і не намагався щось фантазувати. Мама записувала його невеликі твори: рондо, вальси, пісеньки. До написання музики він ставився надзвичайно серйозно. Ще в ранньому дитинстві хлопчик твердо вирішив присвятити цьому своє життя.

Із п'ятирічного віку Сергій Прокоф'єв почав імпровізувати свої фортепіанні «пісеньки», яких назбиралося 58. Одного разу він приніс мамі аркуш паперу і попросив допомогти записати свій перший твір «Індіанський галоп». Незрозумілу назву вирішено було поміняти на **«Індійський галоп»**, а заодно і замінити білу клавішу «сі» на чорну – «сі бемоль». До 12 років він уже став автором трьох опер - «Велетень», «На

пустельних островах» і «Бенкет під час чуми», причому записав їх до нотного зошита абсолютно самостійно.

Для простого хлопчика, народженого в невеликому українському селі, справжнім потрясінням стало відвідування у 1900 році оперного театру в Москві. Там маленький Сергійко почув опери «Фауст» Шарля Гуно, «Князь Ігор» Олександра Бородіна і побачив «Сплячу красуню» Петра Чайковського. У рідне село Сонцівку він повернувся вже іншою людиною.

У нього з'явилася мета в житті. Хлопчик серйозно захопився музикою, в чому відразу ж отримав цілковиту підтримку від батьків, які безмірно його любили. Уже через півроку появилася на світ його перша опера «Велетень». Марія Григорівна відвезла талановиту дитину до Москви, де показала його професору консерваторії Сергію Танєєву. Корифей гідно оцінив дебютні роботи вундеркінда, наполегливо порекомендував батькам найняти йому кваліфікованого вчителя для систематичного і серйозного заняття музикою.

Рейнгольд Моріцевич Глієр (1874-1956)

Батьки так і зробили, і вже влітку 1901 року в сільському мастку, де вони проживали, з'явився Рейнгольд Глієр. Тоді він ще був просто вчорашнім студентом, що закінчив Московську консерваторію із золотою медаллю. Згодом же цей юнак став найвідомішим композитором, автором балетів «Червона квітка», «Мідний вершник». Наразі його ім'ям названо Київську муніципальну академію ім. Р. М. Глієра.

Як репетитор, молодий Р. Глієр займався з С. Прокоф'євим фортепіано, імпровізацією, теорією композиції, гармонією, а також допоміг написати оперу «Бенкет під час чуми». *«Я вчився у Глієра в самому юному віці, коли годі було й думати про свідоме ставленні до справи. І тут особливо яскраво виступив педагогічний талант Рейнгольда Моріцевича, який зумів розвинути мене і по лінії гармонії, і з інструментування, і за формою, весь час підігріваючи бажання складати і застосовувати нові знання», - згадував Сергій Прокоф'єв.*

Роки навчання

Петербурзька консерваторія

Коли вже тринадцятирічного Сергія Прокоф'єва його мати Марія Григорівна привезла до Санкт-Петербурга, в багажі у юного композитора з України було чотири опери, симфонія, дві сонати і кілька фортепіанних п'єс. М. А. Римський-Корсаков, який очолював приймальну комісію, був вельми вражений здібностями не по роках талановитого абітурієнта і прийняв Сергія Прокоф'єва на свій курс. У консерваторії він провчився досить довго: з 1904 по 1917 р. При цьому закінчив кілька курсів: у 1909 р. він отримав диплом композитора, у 1914 р. закінчив навчання на піаніста, перемігши в конкурсі серед п'яти кращих учнів консерваторії, а до 1917 р. продовжував заняття в консерваторії по класу органа. Вчителями майбутнього генія були Анатолій Лядов, Микола Римський-Корсаков, Олександр Глазунов, Язепс Вітолс. На випускному іспиті Сергій Прокоф'єв грав свій власний Концерт для фортепіано з оркестром і, як кращий учень, отримав премію імені Антона Рубінштейна - рояль «Шредер».

Уже під час навчання в консерваторії у нього склалися теплі дружні стосунки з М. Я. Мясковським, які тривали протягом усього його життя. Слід відмітити, що в кінці 30-х років М. Мясковський досить лояльно ставився до тодішнього режиму, зрідка протестуючи, як було, наприклад, у випадку з арештом музикознавця і композитора М. Жилиєва. Але в 1948 році Микола Якович відкрито встав в музичну опозицію, захищаючи своїх колег: С. С. Прокоф'єва, Д. Д. Шостаковича і А. І. Хачатуряна. На засіданні спілки композиторів він охарактеризував документ «Постанова по боротьбі з формалізмом» як істеричне, що призвело до його конфлікту з Т. Хренниковим.

М. Мендельсон, С. Прокоф'єв
і М. Мясковський, 1946 р.

Цілком прийнятними, незважаючи на значну відмінність музичних стилів, були відносини С. Прокоф'єва з С. Рахманіновим. Згодом Сергій Сергійович записав на грамплатівку Прелюдію № 5 соч. 23 g-moll Рахманінова. Так само склалися і відносини С. С. Прокоф'єва і Д. Д. Шостаковича. Незважаючи на їх деякі розбіжності, Д. Шостакович високо цінував музику Прокоф'єва.

С. Прокоф'єв з С. Рахманіновим та Д. Шостаковичем

Серед творів консерваторського періоду виділяються: «Мара», «Токката», Соната № 2 для фортепіано (всі – 1912 р.), два Концерту для фортепіано з оркестром (1912, 1913), цикл «Сарказми» (1914). У 1913-1918 роках композитором створені опери «Маддалена» (1913) і «Гравець» за Федором Достоевським (1915-1916 рр.), казка «Гидке каченя» для голосу і фортепіано (1914), оркестрова «Скіфська сюїта» (1914-1915 рр.), балет «Казка про блазня, що сімох блазнів перемудрив» (1915), «Класична» (перша) симфонія (1916-1917 рр.), кантата «Семеро їх» (1917), романси на слова Анни Ахматової (1916) та ін.

У грудні 1908 року відбувся перший публічний виступ Сергія Прокоф'єва як композитора і піаніста, а вже починаючи з 1910 р., про нього стали писати як про великого композитора. Один з музичних критиків скаже: «Цей, звичайно, ще покаже себе світові». Рецензенти відносили творчий стиль Прокоф'єва до

«крайнього напрямку модернізму», говорили, що він «заходить у своїй сміливості і оригінальності набагато далі за сучасних французів».

Коли ж у 1913 році вийшов Другий фортепіанний концерт С. Прокоф'єва, в музичному середовищі вибухнув справжній скандал. У чому тільки не звинувачували молодого композитора: «у фортепіанному кубізмі і футуризмі», у відсутності смаку, у непотрібному новаторстві. Кожен його виступ викликав шквал емоцій. Заголовки статей у газетах того часу – найкраще цьому підтвердження: «Піаніст титан», «Вулканічне виверження за клавіатурою», «Карнавал какофонії», «Атака мамонтів на азійському плато», «Паганіні рояля».

Світове визнання

С. Прокоф'єв «Шут», 1921 р.

Після успішного закінчення навчання (1914 р.) сім'я відправляє його в Париж і Лондон. Саме тут відбулася його перша зустріч з Сергієм Дягілєвим, який ставив на паризькій сцені російські опери і балети. Це знайомство відкрило Сергію Прокоф'єву двері багатьох музичних салонів. В ці роки Сергій Сергійович написав музику до балетів «Ала і Лоллій», «Блазень», «Блудний син», «Сталевий скок».

У перших двох балетах чітко відчувався вплив І. Ф. Стравінського, з яким у Прокоф'єва зав'язалася міцна дружба. До речі, критика, навіть європейська, була шокована новаторською манерою музичної подачі в балеті «Ала і Лоллій», пізніше переробленому в «Скіфську сюїту». Писали, що «публіка все ж сприймала її як прояв музичного екстремізму». У той же час фортепіанні вечори Прокоф'єва з успіхом проходили в Римі та Неаполі.

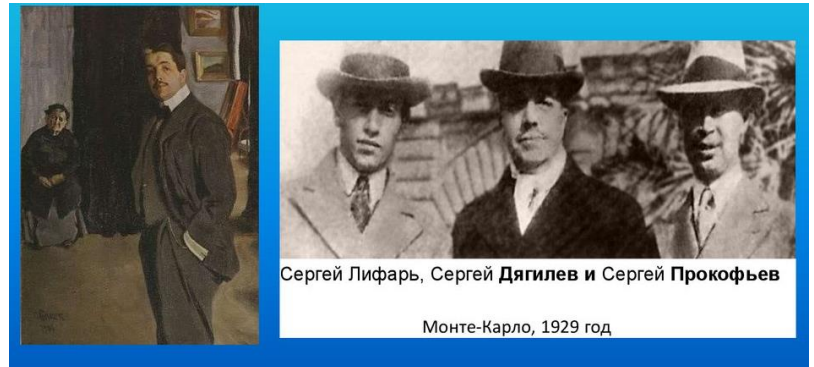
Напередодні Першої світової війни композитор повертається в Росію. Він завжди прагнув свободи і сонця. Це пристрасне бажання молодий музикант втілює у «Скіфській сюїті» (1914-1915 рр.). Одним із шедеврів раннього Сергія Прокоф'єва є його «Класична симфонія» (1916-1917 рр.), зразок «нової простоти». Вперше була виконана 21 квітня 1918 року в Петрограді, диригував автор. Нею композитор мовби продемонстрував критикам своє блискуче володіння неокласичним стилем. Музику Сергія Прокоф'єва цього періоду

музичний критик В'ячеслав Каратигін назвав: «стрибаюча, бігаюча, кипляча, довбляча, гримасуюча».

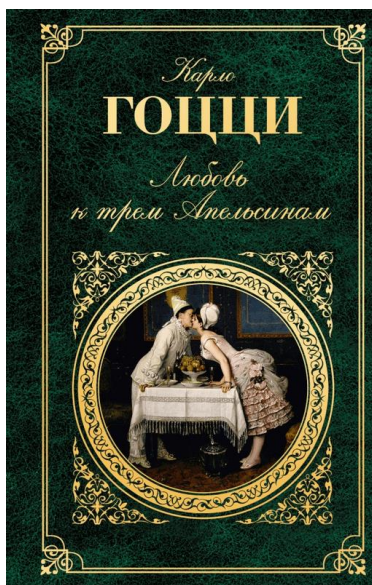
Після жовтневих подій 1917-го року Сергій Сергійович розумів, що залишатися в Росії нерозумно. І вже у 1918 році він на довгі десять років залишає цю країну. Спочатку вирушив до Японії, потім перебрався до США. Прагнучи підкорити світову аудиторію, гастролує у Франції, Німеччині, Англії, Італії, Іспанії. Його опери ставляться в Чикаго, Берліні, Брюсселі.

С. Прокоф'єв під час перебування в США, 1918 р.

Їдучи з Росії, композитор взяв з собою театральний журнал «Любов до трьох апельсинів», в якому був надрукований сценарій однойменної казки італійського драматурга Карло Гоцці. У 1919 році за мотивами казки була написана опера *«Любов до трьох апельсинів»*, замовлена композиторові дирекцією Чиказької опери.

Риси комедії масок із її гротескними замальовками, іронічністю, жвавістю дії, де все кружляє у вихорі дивакуватих образів – фантастичних і реальних – все це надзвичайно захоплювало Прокоф'єва й отримало в музичному втіленні новий зміст. Найвідомішою сторінкою опери став Марш. Чудернацькі звуки маршу, у якому поєднується розміреність метру із різноманітністю ритмів коротких мелодичних фраз, багатство орнаменталізації, а найважливіше – жвавість музики, де все виблискує й іскриться, створюють неперевершене враження. Опера «Любов до трьох апельсинів» вважається першою російською комічною оперою, що побачила світ після Жовтневої революції 1917 року.

Цей комедійний спектакль об'єднав в собі різні жанри: оперу-буф з її великою кількістю кумедних сцен, оперу-феєрію з розвиненими фантастичними епізодами, пантомімічними і навіть балетними постановками з розгорнутими оркестровими номерами. Вперше опера була поставлена в Чикаго в 1921 році. У цієї опери щаслива доля. «Любов до трьох апельсинів» ставили майже на всіх відомих сценах світу. Серед найбільш успішних іноземних постановок можна виділити вистави в Берліні в «Берлінська комічна опера» (1968), Мілані в «Ла Скала» (1974) і Мюнхені (1991).

Музикант стає дуже відомим на Заході, більш того, його ім'я входить до плеяди блискучих імен артистичного світу. Він спілкується з Сергієм Рахманіновим, Пабло Пікассо, Анрі Матіссом. При цьому Сергій Прокоф'єв з-за кордону не втомлюється стежити за подіями, що відбуваються на його Батьківщині. 1927 року він уперше відвідує СРСР, де також отримує широке визнання: виступає з концертами у Києві, Харкові, Одесі, Москві та Ленінграді. У період між 1929 і 1932 роками з'явилися Друга, Третя і Четверта симфонії та Четвертий і П'ятий фортепіанні концерти, в яких стиль С. Прокоф'єва досяг піку напруженості й гостроти, а також м'якший за стилем балет «На Дніпрі» (1932 р.).

С. Прокоф'єв з дружиною Ліною
та синами Олегом і Святославом, 1936 р.

У 1933 р. композитор разом із сім'єю повертається на Батьківщину (1936 року - остаточно). Причина переїзду була предметом дискусій в колі музикознавців. Головною офіційною причиною переїзду вважалася туга за

батьківщиною. *«Я маю знову вжитися в атмосферу рідної землі. Я маю знову бачити справжні зиму і весну, що спалахує миттєво. - ... я повинен говорити з людьми моєї плоті й крові, аби вони повернули мені те, чого мені тут бракує - свої пісні, мої пісні. Тут я втрачаю сили. Мені загрожує небезпека загинути від академізму», - писав С. Прокоф'єв.*

Із середини 1930-х років почався новий етап у біографії композитора: творчість Сергія Сергійовича Прокоф'єва досягла zenіту своєї слави. Він пише твори, яким судилося стати шедеврами світової класики: балет «Попелюшка», «Оповідь про кам'яну квітку», «Ромео і Джульєтта», музику до кінофільмів Сергія Ейзенштейна «Олександр Невський» (та однойменна кантата), «Іван Грозний», сюїту «1941», симфонічну казку «Петя і вовк», Шосту сонату для фортепіано, «Дитячу музику» (12 легких п'єс для фортепіано), лірико-комічну оперу «Заручини в монастирі» за Річардом Шеріданом «Дуенья», цикл музичних фортепіанних мініатюр «Швидкоплинності». Під час своїх останніх гастролей в США (березень 1938 р.) Прокоф'єв виконав з Бостонським оркестром сюїти з балетів «Шут», «Ромео і Джульєтта», Симфонічну казку «Петя і вовк», які американський композитор, диригент Леонард Бернстайн назвав справжнім шедевром.

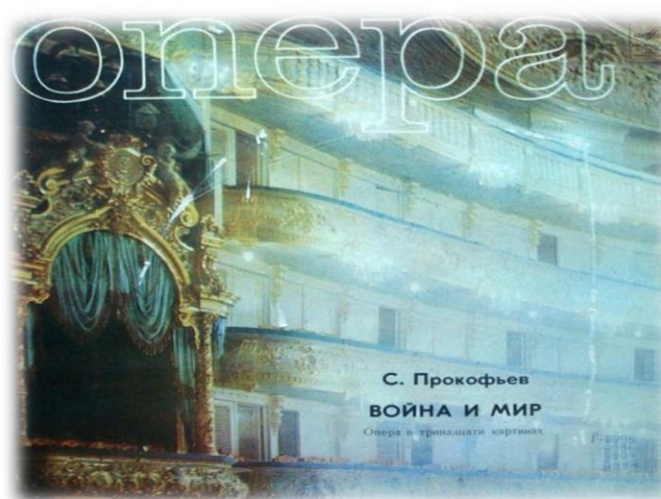
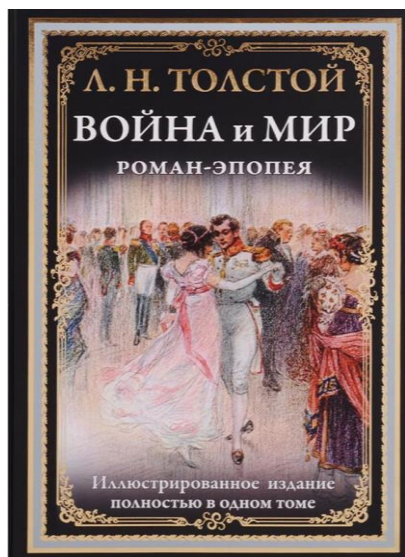
Вершина творчості

Сергій Прокоф'єв і його музика допомогли народу вистояти і перемогти у Другій світовій війні. *«В бубон сонця б'є непереможний скіф»* - ці слова Бальмонта, присвячені Прокоф'єву і його «Скіфській сюїті», не тільки про минуле, але і про майбутнє. Музика до фільму Сергія Ейзенштейна *«Олександр Невський»* - одна з визнаних вершин творчого життя Прокоф'єва. У цій роботі він уперше звернувся до героїко-епічної тематики. Усе літо 1938 р. композитор провів над музикою до кінофільму, вивчаючи збірники стародавніх російських пісень і католицьких співів середньовіччя, однак цитат з них так і не використав. Прем'єра кантати відбулася у травні 1939 р.

Під час Другої світової війни С. Прокоф'єв вирушає на Кавказ, пізніше - до Алмати, де поряд із камерними й симфонічними творами пише фронтові пісні, музику до фільму «Іван Грозний», оперу «Війна і мир», сонати для фортепіано

№ 7 (перший твір, відзначений Сталінською премією), 8, 9, сонати для флейти і фортепіано та інші твори. У цей час композитор написав свою знамениту П'яту симфонію (сі-бемоль мажор). Її перша попередниця була створена за чотирнадцять років до моменту написання п'ятої частини. Сам автор говорив, що вклав в неї всю силу і велич людського духу. В симфонії розвиваються всі героїчні традиції вітчизняної симфонічної музики. Твір складається з чотирьох частин: «Анданте», «Алегро Маркат», «Адажіо», «Алегро гіокосо».

Вершиною творчості С. Прокоф'єва є опера «Війна і мир» (1941-1942) за романом Л. М. Толстого. Думка про створення опери на сюжет прославленого роману Льва Толстого виникла у С. Прокоф'єва ще до початку Другої світової війни. Опера створювалася протягом дванадцяти років. Сумнозвісні події 1941 року прискорили рішення композитора приступити до здійснення сміливого задуму. *«Якось по-особливому близькі стали сторінки, що розповідають про боротьбу російського народу з полчищами Наполеона в 1812 році і про вигнання наполеонівської армії з російської землі», - говорив Сергій Прокоф'єв.*

Охоплений патріотичним поривом, композитор спільно з лібреттисткою М. А. Мендельсон-Прокоф'євою створив протягом декількох місяців більшу частину твору. У наступні роки він розширювався, доповнювався новими картинами і епізодами, редагувався. До 1943 року опера була, в основному, закінчена. 7 червня 1945 року публіка змогла побачити перший концертний варіант вистави у Великому залі консерваторії. У червні 1946 року в Санкт-Петербурзі успішно пройшла прем'єра першої частини опери, в яку увійшло лише вісім картин. До цієї версії була спеціально дописана друга і десята картина. Крім того, було вирішено розділити спектакль на дві частини, що спонукало Прокоф'єва дещо розширити партитуру.

Після ленинградської постановки опера удостоїлася Сталінської премії, але в її адресу, а також на адресу Прокоф'єва посипалася критика. Музичну мову вистави називали важкодоступною, але це не зупинило композитора і він продовжив наполегливо працювати над оперою. В результаті, Сергій Сергійович написав другу редакцію, яка була дещо скороченою і називалася одновечірньою.

Ця версія була виконана вже після смерті Прокоф'єва в 1953 році в Москві. У 1955 році публіці представили обидві частини вистави в театрі МАЛЕГОТ, під керівництвом Е. Грікурова. Вперше опера була поставлена в повній версії в листопаді 1957 року. Довгоочікувана прем'єра успішно пройшла в театрі К. Станіславського і В. Немировича-Данченка.

Ще одна знакова постановка була здійснена в 1959 році у Великому театрі режисером Покровським. На цей раз представили скорочений варіант вистави, що складається також з 13 картин. Публіці вперше був продемонстрований хоровий пролог. Роль Наталки виконала легендарна Г. Вишневська, Андрія Болконського – Є. Кибкало.

Спектакль був з успіхом показаний на багатьох світових сценах. Так, у 1953 році опера була представлена публіці в Італії, в рамках фестивалю «Флорентійський музичний травень». Потім вона виконувалася в Софії, Лейпцигу, Празі, Лондоні, Бостоні, Сіднеї, Единбурзі, Сіетлі тощо.

У геніальній епопеї Л. М. Толстого «Війна і мир», написаної в 1863-1869 роках, дана велика галерея дійових осіб, показані різноманітні картини життя світського суспільства і народу в період, коли вирішувалася історична доля Росії. Зміст роману, природно, не міг повністю увійти в оперу. Композитор відібрав ті епізоди і події, які давали найбільш вдалий матеріал для створення музично-драматичного твору. Не намагаючись точно слідувати за розвитком сюжету роману, автор опери виділив вузлові моменти сюжету. Його основним завданням було чітко виявити патріотичну ідею толстовської епопеї, показати красу і багатство душевного світу героїв драми.

Глибина і розмах задуму, монументальні масштаби надали цьому твору незвичайні риси. Правдиве розкриття душевної драми героїв поєднується тут з показом широких картин побуту, історичних подій, які відіграли величезну роль в житті народу; ліричне начало, поглиблений психологізм переплітаються з величною епічністю. Багаторічні пошуки композитора вилилися в гігантський за масштабом спектакль, який увібрав в себе досягнення і відкриття С. Прокоф'єва в самих різних музичних жанрах.

Балет «Золушка»
Музику к «Золушке» композитор начал писать в 1940-м — вдохновлённый танцами балерины Галины Улановой, он хотел создать «волшебный» и сказочный балет именно для неё.

Друга світова війна накиннула похмурі відтінки на музику цього сонячного композитора. Хоча в цей і наступний період ідеологічних репресій С. Прокоф'єв пише чудово світлі твори – балет *«Попелюшка»* (робота над балетом була розпочата у 1940 р.) і, дивовижну за майстерністю, Сьому симфонію (1952). Після війни відбулися прем'єри П'ятої (1945), Шостої (1947) і Сьомої симфоній. У 1952 році композитор особисто був присутній на першому виконанні своєї Сьомої симфонії.

У 1948 році Сергій Прокоф'єв разом з цілим рядом інших найвизначніших радянських композиторів (Д. Шостаковичем, М. М'яковським, Г. Поповим, В. Шебалиним, А. Хачатуряном) піддався політичним гонінням та жорстокій критиці. Його звинувачували, в так званому, формалізмі в мистецтві. Ряд творів композитора було заборонено. Невдовзі заборону було знято. Безсумнівно, цькування сильно підірвало здоров'я Сергія Сергійовича. Усі наступні роки він багато і важко хворів, майже не виходячи з квартири чи не покидаючи дачі.

Однак, за цей час С. Прокоф'єв написав сонату для віолончелі та фортепіано, симфонію-концерт для віолончелі з оркестром, урочисту і сувору ораторію *«На варті миру»* на вірші С. Я. Маршака, яка прозвучала у кінці 1950 року. Починається ораторія співом хору і декламацією читця *«Ледь отямилася Земля від гуркоту війни»*. Самі поетичні сторінки твору - центральні номери - присвячені дітям. Велику популярність здобула *«Колискова»*, а прикрасою став епізод *«Нам не потрібна війна»*, вірші до якого Самуїл Якович Маршак дописав вже під час репетицій. В цій же програмі була виконана і сюїта *«Зимове вогнище»*. За ораторію *«На варті миру»* і сюїту *«Зимове вогнище»* Сергію Сергійовичу була присуджена Державна премія. *«Я хотів виразити в цій речі свої думки про мир і війну, впевненість, що війни не буде, що народи землі відстоять мир, спасуть цивілізацію, дітей, наше майбутнє»*, - писав композитор.

В останні роки життя Сергій Прокоф'єв пише оперу *«Повість про справжню людину»* (за повістю Б. Польового), балет *«Оповідь про кам'яну квітку»* (за казкою Б. Бажова) і ряд інших творів. *Важко не погодитися зі словами Іллі Еренбурга, який писав: «Нащадки не зможуть зрозуміти важкого і славного часу, який ми ще маємо право назвати нашим, не вслухаючись у твори Сергія Прокоф'єва і не замислюючись над його надзвичайною долею».*

Балетний всесвіт Сергія Прокоф'єва

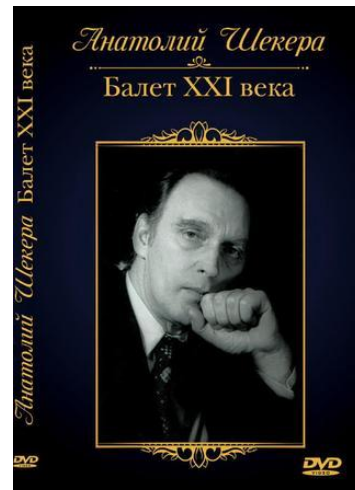
*Fabrizio Carmassi and Anna Shcherbakova in 'The Snow Maiden', Bolshoi, 1922
Theodore Slavov and Lydia Sokolova in 'Le Choeur', London, 1917*

Особливо цінними у творчій спадщині композитора є його балети. У кожному з них автор шукав нові жанрові вирішення, переосмислював сюжети відомих літературних творів і втілював власну ідею про красу людських почуттів і чеснот, що протистоять злу. Перший балет Сергія Прокоф'єва, який побачив світло рампи ще у 1921 році в Парижі у виконанні артистів трупи «Російський балет Сергія Дягілева» - комічний балет на одну дію **«Казка про блазня, що сімох блазнів перемудрив»**. Це чудовий взірець музичного втілення образів російських народних казок. Сюжет балету багатий гротескними ситуаціями, задиристими жартами, ліричними епізодами.

Серед творів Вільяма Шекспіра, які неодноразово привертали увагу діячів балетної сцени, першість незаперечно належить **«Ромео і Джульєтті»**. Та справжню популярність веронські коханці здобули в балеті завдяки геніальній музиці Сергія Прокоф'єва, що досягла рівня шекспірівської трагедії. Балет став одним із самих вагомих завоювань на шляху пошуків нового хореографічного спектаклю. Твір був написаний в 1935-1936 роках.

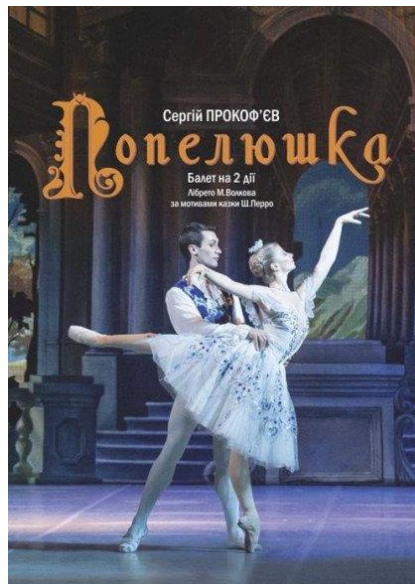
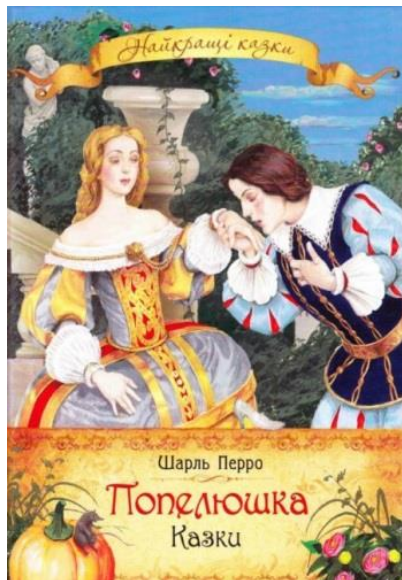
Доля балету розвивалася складно. Спочатку виникли труднощі із завершенням твору. Потім Великий театр порушив договір, визнавши музику нетанцювальною. Вдруге від договору відмовилося Ленінградське хореографічне училище. У результаті перша постановка «Ромео і Джульєтти» відбулася в 1938 році в Чехословаччині, в місті Брно. Постановником балету став відомий хореограф Леонід Лаврівський, партію Джульєтти танцювала прославлена Галина Уланова. Історичною подією стала постановка «Ромео і Джульєтти», здійснена Л. Лаврівським у 1940 р. на сцені Ленінградського театру опери та балету. Ця вистава стала точкою відліку для пізніших інтерпретацій, а еталонний танець Г. Уланової перетворив образ Джульєтти на символ надії та кохання.

Прем'єра балету на київській сцені відбулася 1971 року, а через двадцять років, 1991-го, в ювілейний рік Сергія Прокоф'єва - ця постановка народного артиста України, лауреата премії ім. С. Дягілева та Національної премії України імені Тараса Шевченка Анатолія Федоровича Шекери (1935-2000) рішенням ЮНЕСКО була визнана кращою інтерпретацією цього твору і нагороджена золотою медаллю.

Музика до балету «Ромео і Джульєтта» визнана геніальним творінням композитора. Вона яскраво розкриває основний конфлікт шекспірівської трагедії – зіткнення чистого, світлого кохання юних героїв і родинної ворожнечі старшого покоління, дикунство звичаїв. Балет став новаторським кроком у сучасній хореографії, позаяк вважалося, що втілення настільки складних філософських тем є неможливим засобами балету. «Ромео і Джульєтта» – це надзвичайно оригінальний, яскраво театральний твір із чіткими образними характеристиками. Лірика балету стримана та чиста. Музична драматургія твору яскраво театральна. У її основі лежить поєднання танцю та пантоміми: сцени-портрети, сцени-діалоги, драматичні масові сцени.

Прокоф'єву вдалося відтворити в балеті шекспірівські характери в їх різноманітні та повноті, глибокої поетичності та життєвості. Поезія кохання Ромео і Джульєтти, гумор і пустощі Меркуціо, простодушність Годувальниці, мудрість Патера Лоренцо, шаленство і жорстокість Тібальда, святковий і буйний колорит італійських вулиць, ніжність ранкового світанку і драматизм сцен смерті - все це втілено С. Прокоф'євим з майстерністю і величезною виразною силою.

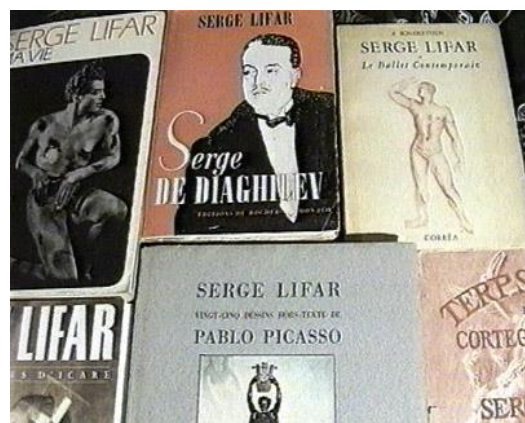

Услід за новаторською хореографічною драмою «Ромео і Джульєтта» Сергій Прокоф'єв звертається до класичного балету *«Попелюшка»*, написаного за сюжетом казки Шарля Перро «Попелюшка», у якому продовжує лінію казкового романтичного балету, оспівує внутрішню людську красу. Користуючись багатими можливостями музичної мови, композитор створює образи, в яких відображає свої думки та життєвий зміст.

Задум втілити сюжет Шарля Перро у хореографічний твір виник у композитора в 1930-ті роки. Під час війни, працюючи над епопсею «Війна і мир», із задоволенням повертався до зворушливої та простої історії про перетворення щирої душою і вдачею бідної сироти у казкову принцесу. Балет було написано в період з 1940 по 1944 рік. Прем'єра відбулася в листопаді 1945 року на сцені Великого театру, де в той час танцювала знаменита Галина Уланова.

На основі музики до балету композитор створив сюїти для симфонічного оркестру. Музика до вистави «Попелюшка» має дивовижну силу. Твір - яскравий, іскристий і неймовірно чарівний, такий, яким і має бути справжня добра казка, де справедливість обов'язково переможе, а добро буде винагороджено. До кращих сторінок балету належить музика, що змальовує появу фей Весни, Літа, Осені, Зими. Музика феї Літа характеризується спокійною мелодією; жвава, стрімка тарантела, яка змальовує музику Весни; чіткі, вибагливі окреслення мелодії феї Осені; сумовитий, дещо меланхолійний характер музики Зими... Музика балету «Попелюшка» часто виконується без хореографії, як самостійний симфонічний твір.

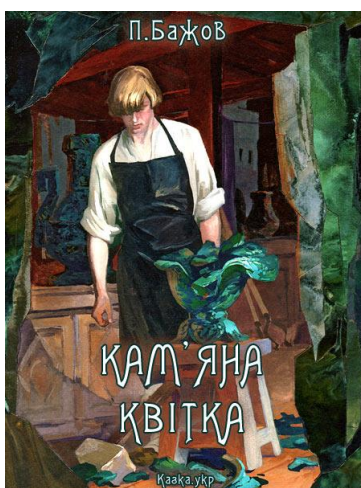
Спогади про землю, де народився Прокоф'єв, і музику, яку він чув, луною відгукнулися також у балеті *«На Дніпрі»*, який було поставлено в Парижі в театрі Гранд-опера 16 грудня 1932 р. видатним хореографом, українцем за походженням, Сержем Лифарем. Його постановки «Сюїта в білому», «Вакх і Аріадна», «Ікар», «На Дніпрі» увійшли до репертуару багатьох театрів світу. Серж Лифар став зіркою світового масштабу, але при цьому ніколи не забував про своє коріння. *«Навіть прекрасний блискучий Париж не зміг примусити мене, киянина, забути широкий, величавий Дніпро»*, - писав у своєму щоденнику прославлений хореограф.

С. М. Лифар (Серж Лифар, 1905-1986)

Примітно, що в паризькій постановці Дніпро було перейменовано на свою давню назву - Борисфен. У 1930 році, перебуваючи на посаді головного балетмейстера Гранд-опера, Сергій Лифар ризикнув поставити балет про недавнє минуле своєї батьківщини - України. Присвятив його пам'яті Сергія Дягілєва. І замовив музику земляку Сергію Прокоф'єву, в балеті якого «Сталевий скок» брав участь в 1927 році.

Лифар не захотів відтворювати «екзотику» розбрату часів громадянської війни і апофеоз індустріального підйому радянської держави. Це вже робили до нього. *«Балет передає атмосферу нескінченних степів, широких живих фарб і особливого ліризму, властивого тільки нашому народу, - повідомляв Лифар в одному з друкованих виступів, - В цьому балеті я намагався проявити кілька «гоголівських» рис Малоросії... Все тут: народний танок, смуток, сварка, любов, - все відбувається і змінюється зі швидкістю зміни кінокадру фільму».*

Останньою роботою Сергія Прокоф'єва став балет *«Кам'яна квітка»* за мотивами уральських оповідей Павла Бажова. Ідею балету на сюжет уральських розповідей П. Бажова (1879-1950) «Малахітова шкатулка» Прокоф'єву запропонував балетмейстер Леонід Михайлович Іванов (псевд. - Лавровський; 1905-1967). Робота над балетом почалася в 1948 році (за іншими джерелами - влітку 1949-го). Лібрето було написано Л. Лаврівським спільно з Мірою Мендельсон-Прокоф'євою (1915-1968). Через рік клавір був закінчений,

почалася робота над партитурою. Однак в театрі на прослуховуваннях почали лунаати голоси про нетанцювальну музику, її похмурість, невідповідність образам П. Бажова.

Прокоф'єв важко переживав затримку постановки балету, його стан здоров'я погіршився. З часу створення музики пройшло близько двох років, коли театр, нарешті, приступив до репетицій: вони почалися 1 березня 1953 року. Вдень 5 березня Лаврівський забіг до Прокоф'єва і застав його за партитурою балету, в якому були необхідні деякі поправки. Через кілька годин композитор помер. Прем'єра балету «Сказ про Кам'яну квітку» відбулася 12 квітня 1954 року у Великому театрі. Через 4 роки після смерті композитора, 22 квітня 1957 року, в Ленінградському театрі опери та балету ім. Кірова (Маріїнському) балетмейстером Ю. Григоровичем була здійснена інша, трьохактна версія балету.

Сергій Прокоф'єв - дітям

Музичний дитячий світ великий і різноманітний. Це: пісні, симфонії, опери, балети і багато-багато п'єс. Створюючи музику для дітей і юнацтва, композитори піклуються про те, щоб її сюжет був цікавий і доступний для розуміння маленьким слухачам. Окрім цього, подібно до дитячої літератури, дитяча музика покликана розповісти дітям про добро і справедливість, розширювати їх кругозір, учити їх глибоко відчувати і виражати різні емоції.

Писати музику для дітей часом ще складніше, ніж для дорослих, адже зрілій людині буває важко адаптуватися до дитячого сприйняття світу. Але музичним геніям під силу і таке завдання, їх музика говорить з юним поколінням на тій мові, яка складається не із слів, але яка може передати почуття і емоції. Фортепіанна музика для дітей має досить давні й багаті традиції, і сказати нове слово в цьому жанрі було нелегко.

Сергій Прокоф'єв любив дітей і завжди звертався до музики для юних слухачів. Серед його дитячих творів пісня «Брехуха» на вірші Агнії Барто, збірник фортепіанних п'єс «Дитяча музика», сюїта «Зимове вогнище», добра, мудра казка Г. К. Андерсена «Гидке каченя». За її сюжетом композитор написав п'єсу для голосу і фортепіано. *«Його дитяча музика - не просто дар великого*

художника дітям. Світ дітей і юнацтва, відображений в музичних образах - це одна з найважливіших граней всього творчого обличчя Прокоф'єва», - так писав видатний композитор, диригент Дмитро Кабалевський. Музика для дітей, яку писав С. Прокоф'єв охоче і захоплено - особливі сторінки його творчості.

Перший твір для дитячої аудиторії С. Прокоф'єв створив в одному з улюблених їм жанрів - циклі фортепіанних мініатюр. Так з'явилася збірка з дванадцяти легких п'єс «Дитяча музика». Згадуючи про роботу над цим циклом, композитор писав: «Влітку 1935 року, одночасно з «Ромео і Джульєттою», я складав легкі п'єски для дітей, в яких прокинулася моя стара любов до сонатини, що досягла тут, як мені здавалося, повної дитячості. До осені їх набралася ціла дюжина, яка потім вийшла під назвою **«Дитяча музика»**.

Композитор добре пам'ятав свої юні роки і все життя зберігав світлі дари з щасливої «країни золотого дитинства». Він гостро відчував і любив природу, захоплювався відблисками заходу, химерними візерунками хмар, переливами пташиних голосів. Не випадково цикл починається і завершується п'єсами-картинками, пейзажними замальовками. У дванадцяти легких фортепіанних п'єсах - літній день дитини з ранку до вечора, картинки природи, дитячі забави.

У «Дитячій музиці» чуються звуки рідної природи, життєрадісні дитячі мотиви, можна почути і елементи пісень в формі маршів, які в подальшому виразно і яскраво розкриються в симфонічному творі-казці «Петя і вовк». Всі п'єси, що входять до збірки, мають програмні заголовки. Це акварельні пейзажні замальовки («Ранок», «Вечір», «Дощ і веселка»), живі сцени дитячих ігор («Марш», «П'ятнашки»), танцювальні п'єси («Вальс», «Тарантела»), тонкі психологічні мініатюри, передають дитячі переживання («Казочка», «Каяття»). Ця чудова фортепіанна сюїта Сергія Прокоф'єва в нинішній час зараховується до унікальних творів, створених для юних піаністів. Популярність циклу полягає в тому, що кожна п'єса циклу завдяки яскравим образам доставляє молодим виконавцям велике задоволення, а крім того, відчутно розвиває творчу фантазію і технічні навички. Композитор дуже точно відчув інтонації і образи, близькі дітворі. І в цьому, може бути, основний секрет популярності «Дитячої музики», яка немов зріднилася зі сприйняттям дітей вже декількох поколінь.

Симфонічний твір-казка «Петя і вовк»

Одним з найпопулярніших в довоєнний час став симфонічний твір-казка Сергія Прокоф'єва під назвою *«Петя і вовк»* (1936) - повчальна розповідь про сміливого хлопчика Петрика, який за допомогою Пташки зумів перехитрувати і провчити Вовка. У 1935 році Сергій Сергійович разом з сім'єю вперше відвідав дитячий музичний театр під керівництвом Н. Сац. Прокоф'єв був захоплений дією на сцені не менше, ніж його сини. Ідея попрацювати в подібному жанрі так захопила Сергія Сергійовича, що він написав симфонічний твір за чотири дні. Вийшла кумедна, весела, музична казка, яка стала унікальним твором, що знайомить дітей з інструментами симфонічного оркестру.

Вона вчить дітей в легкій і веселій формі розпізнавати голоси музичних інструментів. Твір виконується оповідачем і оркестром. Текст, написаний самим композитором, чергується з невеликими музичними фрагментами. Кожна з дійових осіб має власну музичну тему і характеризується тембром певного інструмента. Так, поява Петрика супроводжується звучанням струнних

інструментів, переважно скрипок; старого буркотливого Дідуса зображує хрипливатий голос фагота; Вовка - три валторни; Пташку – флейта у високому регістрі; Качку – гобой; Кішку – кларнет; Мисливців - ударні інструменти (барабани, литаври, тарілки), а також духові інструменти у фінальному марші.

Виконується казка і як симфонічна п'єса, і як балет. У ній дуже яскраво виражений кожен образ: чується легке пурхання птахів, ясно визначається ковзання хитрої кішки і її муркотіння, бурчання дідуса Петі або грізний рик сірого хижака. Твір захоплює уяву своїм різнобарвним звучанням та цікаво і невимушено відкриває дітям секрети сприйняття музичного мистецтва!

Прокоф'єв виконує дітям казку «Петя і вовк». Справа у рояля - Н. Сац, 1936 р.

«Петя і вовк», без перебільшення, один із найвідоміших у світі музичних творів для дітей, який допомагає маленьким слухачам відкрити світ великої симфонічної музики. Також він є одним із класичних творів, які записують найчастіше. За ці роки було здійснено понад 400 записів різної автентичності на понад десятку мов. У 1946 році симфонічний твір-казку було екранізовано Уолтом Діснеєм. Партитуру ще не опублікованого твору мультмагнату передав сам композитор при особистій зустрічі. Дісней був так вражений прокоф'євським творінням, що вирішив намалювати історію. У підсумку мультфільм увійшов до золотої колекції студії. Короткометражка «Петя і вовк» інтернаціональної команди з Польщі, Норвегії та Британії у 2008 році отримала приз Американської кіноакадемії «Оскар» за кращий анімаційний короткометражний мультфільм. Мультиплікатори обійшлися без слів - лише картинка і музика у виконанні Лондонського симфонічного оркестру.

Сергій Прокоф'єв: любов до рідної землі

- ❖ Як згадувала дружина композитора, М. Мендельсон-Прокоф'єва: «Він багато розповідав про дитинство, про Україну, село Сонцовку, де народився. Особливо часто з хвилюванням згадував Сергій Сергійович Сонцовку в дні Великої Вітчизняної війни, коли бої йшли неподалік від рідних місць. В останні роки він не раз висловлював бажання туди поїхати».
- ❖ Перебуваючи довгі роки за кордоном, Сергій Прокоф'єв говорив своїм друзям на Заході, що йому необхідно жити «в рідному ландшафті», який зберігав також степові простори його дитинства.
- ❖ Сергій Сергійович називав себе «степовим хлопчиком», який народився «на великих степових просторах» у селі Сонцовка. «Мені вона доводиться батьківщиною моєю», — писав він у Автобіографії й уточнював: «Масток

Сонцова, поверхнею в 6 тис. із гаком гектарів знаходився в Катерининській губернії Бахмутського повіту».

- ❖ Докладно і з любов'ю С. Прокоф'єв описує своє село, маєток, сади і величезне господарство з городами, коморами, кузнями, пасіками, стайнями, свинарниками, кошарами, в яких утримувалося до чотирьох тисяч овець. У Сонцівці майбутній композитор склав власну таблицю для визначення назв квітів, що там росли. З дитинства виявлена пристрасть до природи і рослин залишилася на все його життя.
- ❖ «Коли навесні 1878 таратайка, запряжена четвіркою, везла батьків у Сонцовку, їх вразила краса квітучого степу. Наприкінці квітня, у травні, сотні гектарів цілини — степи рясніли тисячами польових квітів, а пізніше, влітку, високо піднімалися сиві ковили», - писав композитор.
- ❖ «Кольорові килими чергувались із зеленими полями пшениці. Іноді траплялися невисокі кургани, пам'ятники степових кочівників. У них, бувало, знаходилося начиння і старовинні монети, - згадував Прокоф'єв - На скіфських рівнинах височіли залишки курганів-поховань і стояли ідоли кочівників».
- ❖ Яскраві картини степових просторів, що таїли в собі пам'ять найдавнішої культури, закарбувались у музиці композитора. Образи балету «Ала і Лоллій» і створеної на його основі симфонічної «Скіфської сюїти» відроджували язичницькі сюжети скіфської міфології. Після скандально успішної прем'єри «Скіфської сюїти» в Петербурзі, якою диригував сам автор (29 січня 1916 р.), переважна частина публіки була обурена «диким твором», як писав один із критиків. Тим самим рецензент наче уточнив джерело музичних образів Сюїти, навіяних скіфськими просторами Дикого поля.
- ❖ З Україною Сергія Прокоф'єва пов'язує не тільки його рідна Сонцівка. Окрім її околиць, бував він у Києві, Харкові, Одесі, Нікополі. У Києві відбулися його перші концерти, організовані 1916 р. Рейнгольдом Глієром. Зустріч із Києвом надихнула Сергія Сергійовича на поетичний експромт:
*«Не утомившись в вояже
Вступил на почву града Кия.
Как здесь светло! Лучи какие!
И облаков немного даже!».*
- ❖ Саме в Києві Прокоф'єв здобув перше в Україні визнання як композитор і виконавець, але й зіткнувся з нерозумінням і неприйняттям своєї музики. Приїзд композитора виявився значною подією в житті міста, а навколо його музики велися гарячі суперечки, що утворили два протилежні табори. Більшість сприймала його як «музичного варвара і руйнівника традиційних устоїв». «Рідкісний нахаба», «Завзятий футурист»: такими епітетами нагородили молодого композитора в музичних колах Києва.

Один із найавторитетніших музикантів Києва, професор Київської консерваторії Володимир Пухальський, сприйняв Прокоф'єва як «глибоко своєрідного композитора, з дуже яскравою і самобутньою індивідуальністю» і пророкував йому велике майбутнє. На його думку, «композитор зробив стрибок з XVIII в XX сторіччя, та його коріння треба шукати у Гайдна і Моцарта».

- ❖ 1927 року, під час тріумфальних гастролей Сергія Прокоф'єва після восьми років перебування за кордоном, концерти його симфонічної та камерної музики з величезним успіхом проходили у Києві, Одесі та Харкові. 1934 року гастрольний маршрут музиканта теж включав Одесу та Київ. Тоді ж, у Києві, Прокоф'єв передав свою фотографію з дарчим написом: «Бібліотеці Академії Наук у Києві. СПРКФ.1934» (саме так підписувався композитор). До свого подарунку він додав рукопис фрагмента з Першого квартету.
- ❖ 16 грудня 1932 р. видатним хореографом, українцем за походженням, Сержем Лифарем було поставлено балет «На Дніпрі» С. Прокоф'єва. У творі луною відгукнулися спогади про землю, де народився композитор і музикант, яку він чув з дитинства. До речі, балет став дебютною постановкою для двох балетмейстерів різних поколінь - Сержа Лифаря на посаді балетмейстера Паризької опери в 30-х роках і Олексія Ратманського в Американському театрі балету (2009 рік).
- ❖ 1939-го Прокоф'єв створив оперу «Семен Котко», музика якої зігріта теплом спогадів про степові простори та їхні дзвінки народні пісні. Композитор пише музику й до кінофільму Ігоря Савченка «Партизани в степах України» (1942 р.), де використовує тексти українською мовою, а мелодика перейнята інтонаціями українського фольклору. На жаль, фільм, виробництва Київської кіностудії на екран не вийшов. Тоді ж Сергій Прокоф'єв створив музику до кінострічки «Котовський» - «про героя боротьби з німецькою окупацією на Україну в 1918 році» (коментар самого композитора). Провідна музична тема цієї стрічки заснована на мелодії української пісні «Ой ти, Галю».
- ❖ І, насамкінець: один із своїх романсів Прокоф'єв присвятив землі, де народився, й там є такі слова:
*«Золотая Украина — край мой
хлебородный.
За тебя немало крови пролито
народной!».*

Сторінки біографії та етапи творчого шляху

- ❖ 23 квітня 1891 року в маєтку Сонцівка Бахмутського повіту Катеринославської губернії (нині - село Сонцівка Покровського району Донецької області) народився Прокоф'єв Сергій Сергійович;
- ❖ 1901 р. – вперше відвідав театр опери в Москві. Пізніше написав свої перші опери «Велетень» і «На пустельних островах»;
- ❖ 1902-1903 рр. – протягом літніх місяців брав приватні уроки у композитора Рейнгольда Глієра;
- ❖ 1904 р. – вступив до Петербурзької консерваторії. На той момент С. Прокоф'єв був автором чотирьох опер, симфонії, двох сонат і декількох фортепіанних п'єс;
- ❖ у грудні 1908 року відбувся перший публічний виступ Прокоф'єва як композитора і піаніста, а вже починаючи з 1910 р., про нього стали писати як про «великого композитора»;
- ❖ у 1909 р. отримав диплом композитора, у 1914 р. закінчив навчання на піаніста, перемігши в конкурсі серед п'яти кращих учнів консерваторії, а до 1917 р. продовжував заняття в консерваторії по класу органа;
- ❖ 1912 р. – з-під пера композитора виходять «Мара», «Токката», два концерти для фортепіано з оркестром, Соната № 2 для фортепіано;
- ❖ з 1913 року починає гастрювати за кордоном. У цьому ж році вийшов Другий фортепіанний концерт Прокоф'єва;
- ❖ у 1914 році закінчив консерваторію по класу диригування та фортепіано. Створює цикл «Сарказми»;
- ❖ у 1914 році С. Прокоф'єв здійснив подорож до Лондона, де знайомиться з С. П. Дягілєвим;
- ❖ з 1913 по 1917 р. композитором створені опери «Мадалена» (1913) і «Гравець» за Федором Достоєвським (1915-1916), казка «Гидке каченя» для голосу і фортепіано (1914), оркестрова «Скіфська сюїта» (1914-1915), балет «Казка про блазня, що сімох блазнів перемудрив» (1915), «Класична» (перша) симфонія (1916-1917), романси на слова Анни Ахматової (1916) та ін.;

- ❖ у 1918 році Сергій Сергійович Прокоф'єв приймає доленосне рішення емігрувати;
- ❖ у 1919 році композитор завершив оперу «Любов до трьох апельсинів» (поставлена 1921 р. в оперному театрі Чикаго);
- ❖ 1922 року С. Прокоф'єв переселився до Німеччини в мальовниче приальпійське містечко Етталь, де починає роботу над оперою «Вогняний янгол»;
- ❖ з 1923 року проживає в Парижі, виїжджаючи в тривалі концертні турне по країнах Європи, гастролує в Америці;
- ❖ у Парижі були поставлені його балети «Сталевий скок» (1927) і «Блудний син» (1928);
- ❖ 1927 року Прокоф'єв уперше відвідує СРСР, де також отримує широке визнання. Пізніші гастролі до СРСР проводив 1929 і 1932 рр. У цей період з'явилися Друга, Третя і Четверта симфонії та Четвертий і П'ятий фортепіанні концерти;
- ❖ Після 1933 року С. Прокоф'єв разом із сім'єю переїжджає до СРСР (1936 року - остаточно);
- ❖ 1936-1941 рр. – Сергій Сергійович дуже багато працює. За цей період він створив один зі своїх найзнаменитіших шедеврів – балет «Ромео і Джульєтта» (1936), лірико-комічну оперу «Заручини в монастирі» (1940), кантати «Олександр Невський» (1939) і «Здравиця» (1939), Шосту сонату для фортепіано (1940), цикл фортепіанних п'єс «Дитяча музика» (1935), симфонічну казку «Петя і вовк» (1936). Влітку 1941 року Прокоф'єв написав балет-казку «Попелюшка»;
- ❖ 1939 році відбувається його дебют в кіноіндустрії. Прокоф'євим була написана музика до кінострічки «Олександр Невський»;
- ❖ 1941-1945 рр. – композитор продовжує працювати. У ці роки він створив оперу-епопею «Війна і мир» за романом Льва Толстого (1943), написав Сьому сонату для фортепіано (1942) і П'яту симфонію (1944);
- ❖ 1945-1953 рр. – у післявоєнні роки здоров'я майстра сильно похитнулося, що, втім, практично не позначилося на його працездатності. У зазначений час композитором були створені Шоста (1947) і Сьома (1952, остання Сталінська премія) симфонії, Дев'ята фортепіанна соната (1947), віолончельна соната (1949) і симфонія-концерт для віолончелі з оркестром (1952). Серед значних творів Прокоф'єва останніх років - опера «Повість про справжню людину» (1948);

- ❖ «Симфонія-концерт для віолончелі з оркестром» – це останній твір Прокоф'єва, створений за безпосередньої участі Мстислава Ростроповича. Твір було виконано в 1952 році: за диригентським пультом вперше і востаннє у своєму житті стояв Святослав Ріхтер;
- ❖ 5 березня 1953 року Сергій Прокоф'єв помер від гіпертонічного кризу і був похований в на Новодівичому цвинтарі в Москві.

Цікаві факти з життя Сергія Прокоф'єва

- ❖ Біографи Сергія Прокоф'єва відзначають літературний дар композитора. Задатки майстра слова чітко проявляються в оперних лібрето, автобіографії, оповіданнях, «Щоденнику». Всі ці твори свідчать про універсальність творчої натури композитора, його оптимізм, дотепність, образне мислення, схильність до поетизування. Олег Прокоф'єв перевів і видав «Щоденник» і інші твори батька, займався популяризацією його творчості. Син Олега і онук С. Прокоф'єва Габріель став композитором, є власником компанії звукозапису Nonclassical, що займається просуванням молодих музикантів і виконавців сучасної класичної музики.
- ❖ Батько Сергія Прокоф'єва був однокурсником поміщика Сонцева, в чиєму маєтку він служив управителем. Він активно висаджував ліс, влаштував гарний ставок, та за 100 років ландшафти з штучних перетворилися на природні. Мати майбутнього композитора вважалася непоганою піаністкою і прищепила інтерес до музики своєму синові з раннього дитинства.
- ❖ Любов до музики прокинулася у юного Сергія у віці п'яти років. Його вчителями був цілий ряд талановитих композиторів, зокрема, Римський-Корсаков. До десятилітнього віку майбутній музичний геній вже написав дві опери та одну п'єсу.
- ❖ З ранніх років Прокоф'єв мав непростий характер. Студентом він відрізнявся екстравагантною поведінкою і занадто помітною, навіть для артистичного середовища, манерою одягатися. Святослав Ріхтер писав: «Якось в сонячний день я йшов по Арбату і побачив незвичайну людину. Він ніс у собі задерикувату силу і пройшов повз мене як явище. В яскравих жовтих черевиках, з червоно-помаранчевою краваткою. Я не міг не обернутися йому вслід – це був Прокоф'єв».
- ❖ Сергій Сергійович залишався запальним і ексцентричним, навіть коли став відомим композитором. Він міг різко розкритикувати колег, був нестриманий на слова. Одного разу він прилюдно вичитав великому

скрипалю Давиду Ойстраху прямо на концерті, а всесвітньо відомій балерині Галині Улановій заявив: «Вам потрібні барабани, а не музика».

- ❖ Композитор був у край пунктуальним. У всьому він цінував перш за все точність. Можливо, саме цією рисою пояснюється його любов до шахів, в яких він вважався справжнім знавцем. У 1909 році композитору навіть вдалося зіграти внічию з Емануїлом Ласкером, який утримував звання чемпіона світу двадцять сім років. Також Прокоф'єв зустрічався за шахівницею з Хосе Раулем Капабланкою, Мішею Ельманом, Савелієм Тартаковим. «Шахи – це музика думки!» – говорив Сергій Сергійович.
- ❖ Прокоф'єв з Ойстрахом грали шаховий матч. Переможений повинен був дати сольний концерт. У підсумку після семи партій при нічийному рахунку Ойстрах і Прокоф'єв зіграли концерт удвох.
- ❖ Сергій Прокоф'єв дуже любив кіно і з задоволенням співпрацював з відомими режисерами. Так, він написав музику до кінофільму «Поручик Кіже» (1934) Олександра Файнциммера, історичних драм Сергія Ейзенштейна «Олександр Невський» (1938) і «Іван Грозний» (1942).
- ❖ При роботі над фільмом «Олександр Невський» режисер Сергій Ейзенштейн ніяк не міг пояснити Прокоф'єву словами, яка музика потрібна для сцени зі свірістелками. Зневірившись, режисер приніс на знімальний майданчик бутафорські дудочки і пояснив акторам, як вони повинні грати на них і пританцьовувати. Наступного дня Прокоф'єв написав саме ту мелодію, яка була потрібна Ейзенштейну.
- ❖ Галина Уланова, перша виконавиця партії Джульєтти, згадувала, що була однією з тих, хто вважав, що «немає повісті сумнішої на світі, ніж музика Прокоф'єва в балеті». Через роки Галина Сергіївна скаже, що, якби її запитали, якою має бути музика «Ромео і Джульєтти», вона б відповіла – тільки тією, що написав Прокоф'єв.
- ❖ Прокоф'єва прийнято вважати прихильником шокуючих і екстремальних засобів виразності, нехарактерних для початку ХХ століття. Музичні критики того часу нерідко називали його футуристом в області музики.
- ❖ У фільмі Девіда Кемерона «Аватар» кілька разів звучить музика з сюїти С. Прокоф'єва «Поручик Кіже».
- ❖ Сюїта Сергія Прокоф'єва «Дитяча музика» була покладена в основу мультиплікаційного фільму «Прогулянка», який в 1986 році в рамках екранізації шедеврів музичної класики зняла знаменита режисерка-мультиплікатор Інеса Ковалевська.

- ❖ За розміром внеску у світову музику С. Прокоф'єва можна порівняти з Бетховеном, Моцартом та Шостаковичем. Він був і залишається одним з найяскравіших і найталановитіших радянських композиторів усіх часів. Музика, яку він вигадав, воістину прекрасна.
- ❖ Перший паризький виступ композитора провалився - критики розгромили його музику в пух і прах, назвавши «сталевим трансом».
- ❖ Над оперою «Війна і мир» він працював майже 11 років, тобто майже вдвічі довше, ніж пішло у Льва Толстого на написання однойменного роману.
- ❖ Перший публічний виступ Прокоф'єва відбувся 18 грудня 1908 року. Він з письмового - воно обов'язково потрібно для студентів - дозволу керівництва та викладачів консерваторії виступив на традиційному музичному вечорі в концертному залі Реформатського училища. Сергій Сергійович зіграв 7 власних п'єс і мав великий успіх - викликам на «біс» не було кінця. Про його виступ написали в кількох газетах.
- ❖ Прокоф'єв закінчував консерваторію двічі - як композитор (1909 рік) і як піаніст. У червні 1914 року він був названий кращим піаністом з тих, хто закінчив консерваторію в цьому році. Нагородою було не тільки визнання публіки і колег, а й новенький рояль - така була традиція.
- ❖ Під час навчання в консерваторії Сергій Прокоф'єв написав 6 сонат. Дві він знищив, одна залишилася тільки в нотному запису, а інші три послужили основою для Першої, Другої та Четвертої сонат композитора.
- ❖ За гарне навчання мати подарувала юному Прокоф'єву гроші на поїздку до Лондона, де він познайомився з С. П. Дягілєвим, директором оперно-балетної групи, яка давала вистави в Лондоні. Знайомство з великим метром дало можливість молодому композитору відправитися в подорож по Європі.
- ❖ В інструментальній музиці він вміло і органічно поєднував ліричні мотиви і народний колорит.
- ❖ Одним з прихильників творчості Прокоф'єва був поет В. Маяковський. Одного разу він слухав гру композитора в знаменитому пітерському кафе «Бродячий собака». В кінці виступу Маяковський подарував композитору створений ним шарж з написом: «Шановний Сергій Сергійович, який грає на найніжніших нервах шановного Володимира Володимировича».
- ❖ Навесні 1918 року композитор дав три прощальних концерти в Москві і отримав документи на виїзд. 7 травня він сів у потяг до Владивостока, 23

травня прибув в столицю Далекого Сходу, а 29 травня на пароплаві відправився до Японії.

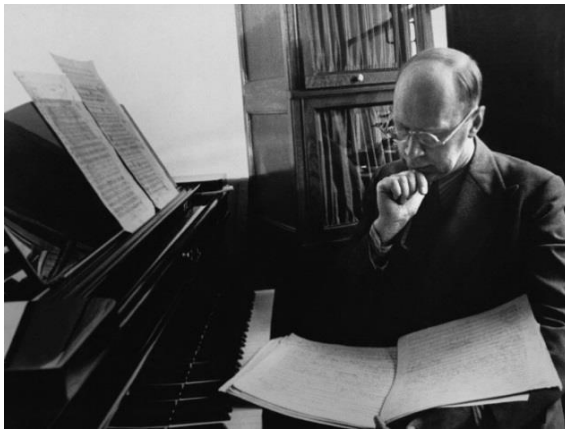
- ❖ За сміливі і нетривіальні музичні рішення сучасники прозвали Сергія Прокоф'єва футуристом.
- ❖ Першим серйозним серцевим захопленням Прокоф'єва був роман з Ніною Мещерською - дочкою багатих батьків, що також серйозно займалася музикою. Прокоф'єв кілька разів робив Ніні пропозицію, однак батьки дівчини були категорично проти. Не схвалювала можливий союз і мати Прокоф'єва (батько помер у 1910 році).
- ❖ Сам Прокоф'єв вважав, що кожен композитор, який вигадує класичну музику, є божевільним, що створює речі, які для його сучасників будуть незрозумілими.
- ❖ Крім «дорослої» музики, Сергій Прокоф'єв писав і твори для дітей. Перший з них, симфонія «Петя і вовк», була написана ним у 1935 році.
- ❖ Під час Другої світової війни Прокоф'єв, як і багато композиторів того часу, трудився у сфері військової тематики, перебуваючи в евакуації.
- ❖ Будучи палким патріотом, під час своїх закордонних турне він писав, що «повітря чужини» несприятливо позначається на його творчих здібностях.
- ❖ У 1945 році в Англії Прокоф'єву присудили «Золоту королівську медаль» від імені англійського уряду. Під час церемонії трапився конфуз: коли сказали вітальну промову, англійський посол виявив, що медалі немає! Повисла незручна пауза, Сергій Прокоф'єв стояв у розгубленості, вже зібрався йти, як посол, раптом, схаменувся і ... урочисто вклав йому в руки власний золотий годинник. Більшість присутніх не зрозуміли, що сталося, чому Сергій Сергійович виглядав таким розгубленим. Посол тихим голосом повідомив лауреату, що медаль буде з хвилини на хвилину. Після цього почався концерт з творів великого композитора. По його завершенню посол непомітно передав лауреату коробочку з медаллю.
- ❖ Деякий час С. Прокоф'єв працював почесним професором Московської консерваторії. Прокоф'єв-педагог був досить далекий від ідеалу. Він досить принизливо відгукнувся про радянських композиторів, а одного разу в буквальному сенсі за комір викинув з-за рояля колегу-аккомпаніатора, звинувативши його в невмінні грати.
- ❖ Кожний великий твір Прокоф'єва був подією у світовому музичному житті. Його твори виконувалися у всьому світі, а особливо популярні вони

були в США, де були видані десятки найменувань платівок з творами композитора.

- ❖ Творчість Прокоф'єва було відзначено різними нагородами. У 1947 році йому було присвоєно звання народного артиста РРФСР. Він був лауреатом шести Сталінських премій (1943, 1946 (три), 1947, 1951). Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1943). У 1944 році йому була присуджена золота медаль Лондонської філармонії.
- ❖ Здавалося б, нічого не заважало талановитому композитору творити свої великі шедеври, але його творчість постійно піддавалась критиці, яка підірвала його здоров'я.
- ❖ Талановитий композитор помер в один день з Йосипом Сталіним, тільки його смерть народом була не помічена: народ був зайнятий смертю вождя народів. Похований Сергій Сергійович Прокоф'єв на Новодівичому кладовищі в Москві.

В пам'ять про великого композитора

Всеукраїнський відкритий конкурс піаністів імені С. С. Прокоф'єва: зародження та розквіт

З нагоди 100-ліття від дня народження композитора 1991 рік був оголошений роком Сергія Прокоф'єва. У цей час талановитий піаніст і викладач із Донбасу, випускник Київської консерваторії і почесний професор Донецької музичної академії В'ячеслав Бойков започаткував справу свого життя – заснував та організував Конкурс молодих піаністів на батьківщині Сергія Прокоф'єва. Довгих 20 років (майже до останнього подиху!) він очолював у вищій кафедрі спеціального фортепіано, гідно обіймаючи цю посаду.

У 1999-му донецький всеукраїнський конкурс піаністів вийшов на якісно новий рівень і став міжнародним. Його популярність стрімко зростала і

буквально за кілька років набула планетарних масштабів. Конкурс увійшов до Асоціації академічних музичних конкурсів України та був доданий до авторитетного міжнародного довідника Густава Аллінка. Його професійний рейтинг був таким високим, що лауреати майже гарантовано перемогали на будь-яких інших змаганнях.

Головна особливість донецького конкурсу піаністів полягала в тому, що він проводився абсолютно відкрито. Можливо, саме це так приваблювало до нього учасників з усього світу. На відміну від інших конкурсів, Прокоф'євський не мав ані таємного голосування, ані балів для оцінювання виконавців. Усі члени журі висловлювали думку про учасників щиро та відверто, чітко аргументуючи свою позицію.

На початку 2012 року засновник і «душа» конкурсу Прокоф'єва маестро В'ячеслав Бойков пішов у засвіти, провівши перед тим ряд феєричних концертів пам'яті великого земляка. За іронією долі останній рік життя професора (2011) збігся із черговою річницею Сергія Прокоф'єва (120-літтям від дня народження), і В. Бойков провів його на повну потужність – у щоденній активній підготовці до концертів, у натхненній роботі над улюбленим конкурсом. Після смерті В'ячеслава Бойкова його учні та послідовники продовжили справу вчителя, але це тривало недовго...

Наприкінці 2014-го на головній сторінці сайту конкурсу з'явилося повідомлення, що у зв'язку зі складною воєнно-політичною ситуацією на Донбасі у 2015 році VIII Міжнародний конкурс піаністів імені Сергія Прокоф'єва не відбудеться. Із відомих причин не проводився він і в 2016–2017 роках. І лише у 2018-му конкурс був урочисто відроджений і офіційно перенесений до столиці України.

Відродження легендарного Конкурсу піаністів імені Сергія Прокоф'єва відбулося за сприяння Міжнародної школи мистецтв «Монтессорі центр» і завдяки активній підтримці професора Олексія Вікторовича Скрипника – відомого піаніста, композитора, заслуженого діяча мистецтв України. У 2009-2014 рр. він очолював Донецьку державну музичну академію імені Сергія Прокоф'єва. Уже від початку відновлення конкурс почав набувати неабиякої популярності й швидко перетворився на один із найочікуваніших культурно-мистецьких заходів. За рік після дебютного проведення у ньому взяли участь 134 учасника з 60-ти навчальних закладів із різних куточків України.

В теперішній час конкурс проходить раз на рік, навесні. Учасники виконавських і композиторських номінацій змагаються у 12 вікових категоріях і 4 групах номінацій: «Фортепіано», «З оркестром», «Диригування», «Композиція». Учасники групи номінацій «Теорія музики» змагаються у 12 категоріях. У конкурсі можуть брати участь українські та зарубіжні музиканти.

З 2019 р. Всеукраїнський відкритий конкурс піаністів імені С. С. Прокоф'єва проходить під патронатом народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслуженого діяча мистецтв України Валерія Олександровича Матюхіна. Конкурс проходить за підтримки Національної академії мистецтв України, Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, Національної спілки композиторів України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Також, починаючи з 1991 року Міжнародний конкурс імені Сергія Прокоф'єва проводиться в Санкт-Петербурзі. Конкурс проходить за трьома спеціальностями: композиція, симфонічне диригування та фортепіано.

Меморіальний музей С. С. Прокоф'єва (Сонцівка)

На в'їзді у Сонцівку стоїть стела, яка повідомляє, що тут знаходиться меморіальний музей Сергія Прокоф'єва. Сам музей знаходиться у центрі села, неподалік від школи та сільради. До 2014 року музей був філією обласного краєзнавчого музею. У грудні 1959 року у селі відкрили тоді ще перший у світі народний музей Прокоф'єва. Перші експонати – портрет композитора, книги та платівки із записами.

Відкриває експозицію музею картина В. Радченка «С. С. Прокоф'єв», бо саме з цього експоната і почалася історія музею. У грудні 1959 року на батьківщину С. С. Прокоф'єва приїхав струнний квартет Донецької філармонії у складі Д. Шейніна, М. Поляченко, І. Диканя і Р. Липського, а також солісти опери А. Галенкін, В. Липова і В. Терехов. Вони виступили з великим концертом з творів Прокоф'єва і подарували жителям села портрет композитора, написаний артистом театру В. Г. Радченко. Тоді ж і виникла ідея створити в селі Красному (з 2016 – знову Сонцівка) заповідну зону та музей.

А вже у 1991 році музей реорганізували у меморіальний комплекс. З того часу кількість експонатів значно зросла. До речі, сам музей розташований у приміщенні колишньої школи, побудованої ще на початку століття батьком композитора. Садибу, де понад 30 років мешкала родина Прокоф'євих, було зруйновано під час революції 1917-го. Про існування будинку нагадує встановлений на його місці меморіальний камінь. Згодом було відновлено храм на честь святих апостолів Петра і Павла, в якому хрестили маленького Сергійка. Біля церкви схоронені останки його бабусі, Ганни Василівни Житкової і старших сестер, померлих в дитинстві - Любові та Марії. З 1990-го з дзвіниці Петропавлівської церкви лунали дзвони: на кожному з них зображено лик композитора і цитати з його творів.

У 1991 році на честь 100 - річчя від дня народження С. Прокоф'єва на його батьківщині було відкрито меморіальний комплекс - музей. В музеї три зали: перший і другий - експозиційні, а третій - виставковий, для проведення нових виставок і показів. Експозиції музею розповідають про дитинство і роки навчання композитора, його концертну і творчу діяльність на батьківщині та за кордоном, зв'язки з Україною, про постановки музичних творів композитора провідними театрами світу. Експозиція також включає в себе предмети, матеріали і згадки про фестиваль «Прокоф'євська весна», який проводиться з 1981 року. Він проходить раз у два роки. Відкриття традиційно приурочене до дня народження композитора.

У музеї можна побачити «Дерев'яну книгу» Прокоф'єва – унікальне зібрання автографів культурної еліти поч. ХХ ст. з відповіддю на питання «Що ви думаєте про сонце?». За п'ять років існування 48 друзів відповіли на це

питання. Серед них були такі відомі постаті як В. Маяковський, Ф. Шаляпін, І. Стравінський, К. Бальмонт, А. Рубінштейн, К. Петров-Водкін, Р. Глієр, Хосе Рауль Капабланка, О. Алехін та ін. Тут можна прочитати його «Щоденники» – справжню «книгу життя» світової культури.

У музеї є унікальний рояль. Сергій Прокоф'єв після закінчення консерваторії отримав перемогу в конкурсі піаністів і був нагороджений в 1914 році роялем відомої фірми Шредер. І, звичайно, музейники дуже хотіли, щоб у них, хай не справжній, але був рояль точно такий, того ж часу і тієї ж фірми. І тоді в 1990 році по радіо і телебаченню було оголошено про те, що для майбутньому музею потрібен такий рояль. Незабаром такий знайшовся, його купили за великі гроші, привезли і встановили у музеї Сонцівки. Зараз він є окрасою першого залу.

Друга дружина композитора Міра Мендельсон передала музею камертон, рукавички, шарф, краватку, посуд. Музей відвідали онуки, які живуть в Лондоні - Корделія Прокоф'єва і Беатріс Форест. Вони привезли в дар графічні портрети Сергія Сергійовича, написані їхнім батьком Олегом, відомим художником, і портрет їхнього дідуся на смертному одрі, невідомого автора.

У 2004 році Лондонським архівом Прокоф'єва в дар музею С. Прокоф'єва в с. Сонцівка були передані партитури творів Прокоф'єва, випущені провідними світовими музичними видавцями, компакт-диски із записами творів композитора.

У 1991 році на території музею відкрито пам'ятник геніальному композиторові (автор - скульптор, народний художник України В. П. Полоник). Сергій Прокоф'єв зображений сидячим на лавці в задумливій позі, в оточенні мальовничої природи. Пам'ятник входить до складу меморіального комплексу, присвяченого життєвому і творчому шляху С. Прокоф'єва.

Сергій Сергійович Прокоф'єв залишив великий слід в історії світової музики. Високо шанують і бережуть пам'ять про великого композитора, диригента і педагога, професора, лауреата різноманітних державних премій, одного з найбільш визначних композиторів ХХ століття як в Україні, так і за кордоном. Про нього написано сотні книг і величезна кількість статей, знято кінострічки. Його ім'ям названі музичні установи, аеропорт, кратер.

- ❖ До 120-річчя від дня народження видатного композитора маріупольський художник-медальєр Юрій Шевяков виготовив медаль. На ній - портрет Сергія Прокоф'єва на тлі рояля.
- ❖ Член маріупольського літературного об'єднання «Азов'є» Віктор Федоров присвятив геніальному композитору поему «Сергей Прокофьев (Сонцовки луч волшебный вдохновенья)».
- ❖ Ім'я видатного композитора носить літак компанії Аерофлот Airbus A319.
- ❖ У 2012 році відкрито міжнародний аеропорт імені Сергія Прокоф'єва в місті Донецьку. У зв'язку з сумнозвісними подіями, аеропорт не працює.
- ❖ Ім'ям Сергія Прокоф'єва названі Сєверодонецьке обласне музичне училище, Донецька державна музична академія, симфонічний оркестр імені С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії, школа в Москві, Московський обласний музичний коледж, Концертний зал в Челябінську (Росія). У 1966 році в музичній школі № 1 ім. С. С. Прокоф'єва в Москві (Токмаков провулок, 8) було відкрито перший музей Прокоф'єва.

- ❖ У 2008 році відкрито Музей-квартиру Сергія Прокоф'єва в Камергерському провулку Москви, де він провів останні роки життя. У музеї зібрані нотні та літературні автографи, рідкісні фотографії, документи та особисті речі композитора. 11 грудня 2016 року відбулося відкриття оновленої експозиції, названої «Сергій Прокоф'єв - композитор, який випередив час». Експозиція дозволяє познайомитися з різними гранями творчості Прокоф'єва.

Кілька розділів присвячені фортепіанній, симфонічній, хоровій творчості. У Малому експозиційному залі розміщені предмети, безпосередньо пов'язані з музичним театром, оперною і балетною творчістю композитора. Візитна картка музею - інсталяція меморіального кабінету з справжніми речами С. С. Прокоф'єва, в тому числі експонатами з меблевого та бібліотечного фондів.

Перлиною музею, безумовно, є рояль Steinway&Sons, що належав композитору. А концертний фрак і диригентська паличка нагадують ще одну сферу діяльності С. С. Прокоф'єва – диригування. У 2016 році у Камергерському провулку було відкрито пам'ятник композитору.

- ❖ Російський національний музей музики (до 2018 року - Всеросійське музейне об'єднання музичної культури імені М. І. Глінки) видав три прокоф'євських збірки (2004, 2006, 2007).

- ❖ До 100-річчя від дня народження С. С. Прокоф'єва була випущена пам'ятна монета та поштова марка номіналом 15 копійок.
- ❖ 6 серпня 2012 року в честь Сергія Прокоф'єва назвали кратер на Меркурії.
- ❖ До 120-річчя від дня народження композитора, в рамках проекту «Мистецтво без кордонів», відбулася презентація диску «Камерні твори Сергія Прокоф'єва», до якого увійшли творчі роботи молодих виконавців Донецька. Твори, які представлено на диску, свого часу виконувались як

самим композитором, так і музикантами зі світовим ім'ям – Святославом Ріхтером та Мирославом Ростроповичем.

- ❖ у 2011 році видано альбом «Сергій Прокоф'єв. Симфонія життя».
- ❖ У 2019 р. в Сєверодонецькому музичному коледжі культури і мистецтв ім. Сергія Прокоф'єва відбувся Перший відкритий конкурс піаністів «Прокоф'євські ігри», який зібрав ціле сузір'я юних талантів з 6 областей України.
- ❖ Про життя і творчість С. Прокоф'єва було знято кілька документальних фільмів: «Генії. Сергій Прокоф'єв», «Сергій Прокоф'єв. Сюїта життя», «Композитор Прокоф'єв».
- ❖ «Щоденники» Сергія Прокоф'єва лягли в основу документального фільму «Прокоф'єв: Незакінчений щоденник», знятий канадським режисером Йосипом Фейгінбергом.
- ❖ Шанують пам'ять Сергія Прокоф'єва у Франції. Практично всі квартири, у яких колись жив композитор з родиною, знаходяться у 16 окрузі Парижа. Напевно тому, ще у 1988 р. одній з улиць цього округу було присвоєно ім'я нашого видатного земляка. А на будинку № 5 на rue Valentin Haüy 1969 р. встановили меморіальну дошку.
- ❖ Сином С. Прокоф'єва Святославом було видано щоденник батька – тритомник «Сергій Прокоф'єв. Щоденник (1907-1933)». Перший том (1907-1918) – про юність композитора, його навчання в Санкт-Петербурзькій консерваторії, подорож до США. Другий (1919-1933) – про концерти в Америці та Європі, про роботу з Сергієм Дягілєвим у Парижі, про сімейне життя у Франції. Третій том – рідкісні фото з сімейного архіву композитора, котрі раніше не публікувалися. «Всі ми, нащадки Прокоф'єва, в неоплатному боргу перед ним», - сказав онук композитора Сергій Святославович Прокоф'єв.
- ❖ У Англії видається «прокоф'євський» журнал «Три апельсина». Вихід в 2001 році в Лондоні першого номера журналу «Три апельсина» став заключним етапом в реалізації мрії першої дружини Сергія Сергійовича Ліни Прокоф'євої, зусиллями якої були засновані Фонд і Архів композитора. На шпальтах часопису публікуються документи з архівів, матеріали про життя і творчість Прокоф'єва в Україні, Росії, США, Німеччині та Франції.

Журнал адресований як музикантам-професіоналам, дослідникам творчості композитора, так і численним любителям його музики.

Сергій Прокоф'єв у живопису

Постать великого композитора Сергія Сергійовича Прокоф'єва, який увійшов в історію музики як великий композитор, новатор, майстер музичного театру, творець нової музичної мови і розвінчувач старих канонів, не оминула і художню спільноту. Широко відомими стали роботи таких художників сучасності, як Л. Джарти, З. Серебрякової, А. Матіса, П. Кончаловського, М. Агабекян, В. Радченко, Л. Острової.

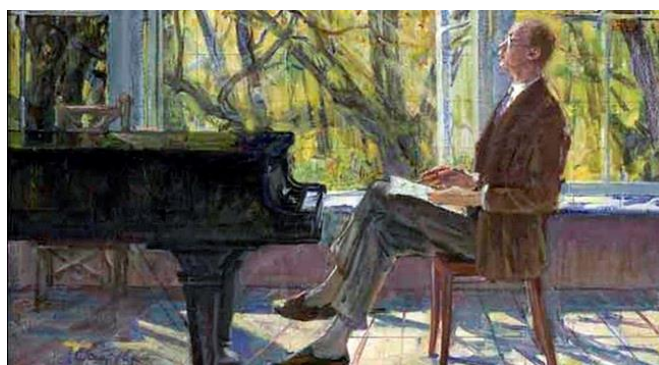
В. Радченко. С. С. Прокоф'єв, 1959 р.

Л. Джарти. Портрет композитора Сергія Прокоф'єва, 2006 р.

М. Агабекян. Сергій Прокоф'єв

Л. Острова. Портрет композитора Сергія Прокоф'єва, 1997 р.

З. Серебрякова. С. Прокоф'єв, 1927 р.

З. Серебрякова. Портрет композитора Сергія Сергійовича Прокоф'єва, 1934 р.

П. Кончаловський. Портрет композитора Прокоф'єва, 1926 р.

С.С. Прокоф'єв
Худ. А. Матіс

Великі люди про видатного композитора

❖ Прокоф'єв - найвидатніший майстер мелодії.

Арам Хачатурян, композитор

- ❖ Ось - дивовижне обдарування! Вогненне, живодайне, що вибризкує силою, бадьорістю, мужньою волею та захоплює щирістю творчості.

Борис Асаф'єв, композитор

- ❖ Прокоф'єв - творче явище колосального розмаху. Ось мистецтво, якого жадає наша дійсність, - мистецтво зухвале, вольове, сильне і разом з тим заразливо радісне, просте і здорове. У ньому співає стихія світла і тепла, в ньому втілилася сонячна енергія і звучить невикорінна тяга до життя і до боротьби за неї.

Борис Асаф'єв, композитор

- ❖ Прийшов в цей світ, щоб музикою сонця, поїти красою людські серця.

Віктор Федоров, поет, письменник

- ❖ Ім'я Сергія Сергійовича Прокоф'єва відоме у всьому світі. Поет Костянтин Бальмонт якось назвав композитора «сонячним багатієм». «Дійсно, сонячність Прокоф'єва різноманітна, його музика яскрава, як сонце, тепла, як сонце, і земну кулю охопила вона, як охоплюють його сонячні промені».

Геннадій Рождественський, диригент

- ❖ Захоплений співак життя, сонця і молодості, він дав людям розтривоженого, суворого і жорстокого ХХ століття ту радість і світло, яких їм так часто не вистачає...

Дмитро Кабалевський, композитор

- ❖ Його дитяча музика - не просто дар великого художника дітям. Світ дітей і юнацтва, відображений в музичних образах - це одна з найважливіших граней всього творчого обличчя Прокоф'єва...

Дмитро Кабалевський, композитор

- ❖ Творча думка Прокоф'єва була завжди звернена до створення чогось нового.

Давид Ойстрах, диригент, скрипаль

- ❖ Сьома симфонія Прокоф'єва - один із найпрекрасніших творів нашої епохи.

Дмитро Шостакович, композитор

- ❖ Я щасливий і гордий, що мені випало щастя бути свідком блискучого розквіту генія Прокоф'єва... Ніколи не втомлюся вслухатися в його музику, вивчати його дорогоцінний досвід.

Дмитро Шостакович, композитор

- ❖ Він присвятив всю свою творчість палкій і благородній боротьбі за правду в мистецтві. У цьому, без сумніву, була найістотніша риса його вигляду. Ця беззаперечна чесність - найкраща гідність людини і художника.
Жорж Орік, французький композитор
- ❖ Нашадки не зможуть зрозуміти важкого і славного часу, який ми ще маємо право назвати нашим, не вслухаючись у твори Сергія Прокоф'єва і не замислюючись над його надзвичайною долею.
Ілля Еренбург, письменник
- ❖ Прокоф'єв не лише один із найрозкішніших композиторів сучасності, а й найпрекрасніший кінокомпозитор.
Сергій Ейзенштейн, кінорежисер
- ❖ Гра Прокоф'єва!!! Це було прекрасно! Я захоплювався грою Прокоф'єва. Вона трохи нагадувала гру Альфреда Казелли. Рука впритул до клавіатури, незвичайно сильна, тверда кисть, дивне стаккато...
Франсіс Пуленк, композитор
- ❖ Його творчість – велике завоювання в історії музики, яка прославить Прокоф'єва у віках як великого майстра.
Ханс Ейслер, музикант
- ❖ Музика Прокоф'єва подібна до кам'яної квітки, чия творчість і досконалість будуть завжди хвилювати.
Юрій Григорович, балетмейстер

Статті про С. С. Прокоф'єва

Витвицький, Василь. І в пам'яті, і в генах: українська тематика у творчості Сергія Прокоф'єва [Текст] / В. Витвицький // Культура і життя. – 2003. – 27 серп. (№ 26). – С. 1-2.

Вовенко, Виктор. Кто поможет Сергею Прокофьеву [Текст] : [об увековечении памяти С. Прокофьева: музеи, памятники на родине и за рубежом] / В. Вовенко // Донбасс. – 2006. – 22 апр. (№ 76). – С. 8.

Дубинянская, Я. Сергей Прокофьев: композитор двух миров [Текст] / Я. Дубинянская // Личности. – 2017. - № 10. – С. 66–83.

Єременко, Світлана. Прокоф'єв і Україна: роздуми, навіяні ювілеєм нашого геніального земляка [Електрон. ресурс] / С. Єременко // День [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2011. - 6 лип. - Режим доступу: <https://cutt.ly/Wvreh1M> (дата звернення 20.01.2021). - Заголовок з екрана.

Єременко, Світлана. Сергій Прокоф'єв: «Моя справжня Батьківщина – Україна» [Текст] / С. Єременко // Постаті: нариси про видатних людей Донбасу - Донецьк, 2011. - С. 67–72.

Зубкова, А. Полет гения [Текст]: [один из крупнейших композиторов XX века С. Прокофьев (1891-1953): жизнь и творчество] / А. Зубкова // Смена. - 2013. - № 4. - С. 90–99.

Кириченко, Л. Под сенью «Прокофьевской весны»... [Текст] / Л. Кириченко // Приазовский рабочий. - 2011. - 20 янв.

Колгушева, Елена. Прокофьев и Донетчина [Электрон. ресурс] / Е. Колгушева // Укринформ [сайт]: Мультимедийная платформа инноваций Украины. – Текстовые данные. – Киев, 2018. – 28 апр. – Режим доступа: <https://cutt.ly/Yvrep2y> (дата обращения 17.02.2021). - Загл. с экрана.

Котыхова, Анна. Мариупольский поэт Виктор Федоров о композиторе Сергее Прокофьеве [Текст] : [член лит. объединения «Азовье» В. Федоров написал поэму «Сергей Прокофьев (Сонцовки луч волшебный вдохновенья)»] / А. Котыхова // Приазовский рабочий. - 2014. - 13 авг.

Куш, Павло. Музей Прокоф'єва відкрили після ремонту [Текст] / П. Куш // Уряд. кур'єр. – 2012. – 27 квіт.

Мойсеєнко, Надія. Сергій Прокоф'єв - класик XX століття [Електрон. ресурс] / Н. Мойсеєнко // Галицька зоря [сайт газети]. - Текст. дані, фот. – Дрогобич, 2012. – 6 січ. - Режим доступу: <https://cutt.ly/XvreFWS> (дата звернення 09.03.2021). - Заголовок з екрана.

Олійник, Леся. «Степовий хлопчик» Сергій Прокоф'єв і Україна [Електрон. ресурс] / Л. Олійник // День [сайт газети]. - Текст. дані, фот. – Київ, 2014. – 28 листоп. - Режим доступу: <https://cutt.ly/fvreLmi> (дата звернення 25.02.2021). - Заголовок з екрана.

Прокоф'єв Сергій Сергійович [Електрон. ресурс] // Герої України [сайт]. – Текст. дані, фот. - Режим доступу: <https://cutt.ly/5vreMk1> (дата звернення 20.02.2021). – Заголовок з екрана.

Прокофьев Сергей Сергеевич (1891-1953) [Текст] // Книга о Донбассе: Природа. Люди. Дела. - Донецк, 1977. - С. 297–299.

Пузик, О. В. Солнечный гений [Текст] : к 120-летию со дня рождения Сергея Сергеевича Прокофьева / О. В. Пузик // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2011 рік. – Донецьк, 2010. – С. 100-103.

Савари, С. Он «рубился – вперед», или Космический полет Сергея Прокофьева [Текст] : [С. Прокофьев: каким он был в жизни, о первом знакомстве с музыкой композитора рассказывает нар. артист Украины С. Савари] / записала Е. Денисова // Донецкий кряж. - 2011. – 15-21 апр. (№ 15). - С. 8.

Самин, Д. Сергей Сергеевич Прокофьев (1891-1953) [Текст] / Д. Самин // Сто великих композиторов. - Москва, 2001. - С. 500–507.

Сергій Прокоф'єв: біографія, цікаві факти, творчість [Електрон. ресурс] // Journal online [сайт]. - Текст. дані, фот. - Режим доступу: <https://cutt.ly/Bvre8kW> (дата звернення 18.02.2021). – Заголовок з екрана.

Сергей Прокофьев: сельская прелюдия [Текст] // Донетчина: многоликая и вечная: исторические зарисовки / авт. – сост. Е. Ю. Ясенов. - Донецк, 2012. - С. 285–286.

Сидорович, Д. Сергей Прокофьев [Текст] : пианист, композитор (1891-1953) / Д. Сидорович // Великие музыканты XX века. - Москва, 2003. - С. 295–303.

Симфонія життя [Текст] : до 130-річчя від дня народження Сергія Сергійовича Прокоф'єва (23.04.1891-05.03.1953) // Донеччина: історія та сьогодення: краєзнавчий календар знаменних дат на 2021 рік. – Маріуполь, 2020. – С. 44-48.

Туркевич, Василь. Київська прокоф'єсана. Музична весна 2003 року [Текст] : [вшанування пам'яті видатного композитора С. Прокоф'єва. Його опери в репертуарах театрів] / В. Туркевич // Уряд. кур'єр. – 2003. – 12 квіт. (№ 69). – С. 9.

Харченко, Т. Прокофьев Сергей Сергеевич (род. в 1891 г. – ум. в 1953 г.) [Текст] / Т. Харченко, О. Очкурова, И. Рудычева // 100 знаменитых людей Украины. - Харьков, 2004. - С. 364–367.

Шевельова, Мар'яна. Сергій Прокоф'єв: Мій кодекс мистецтва – оспівувати людське життя [Електрон. ресурс] / М. Шевельова // Український інтерес [сайт газети]. - Текст. дані, фот. – Київ, 2020. – 23 квіт. – Режим доступу: <https://cutt.ly/jvre6bU> (дата звернення 05.03.2021). – Заголовок з екрана.

Шпак, В. «Чего ізволіте» від геніального композитора [Текст] : [до ювілею композитора Донеччини – Сергія Прокоф'єва] / В. Шпак // Уряд. кур'єр. – 2016. – 16 квіт. (№ 73). – С. 9.

Інформаційне видання

Симфонія життя

До 130-річчя від дня народження
Сергія Сергійовича Прокоф'єва

Мистецький нарис

Укладач **Гуляєва Ольга Петрівна**

Оформлення

А. О. Гром

Редагування

В. Ф. Ганжєєва

Відповідальний за випуск

Ю. С. Василенко

ПР.МЕТАЛУРГІВ, 29,
М.МАРІУПОЛЬ,
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

(066)990-79-43
(0629)34-80-01

ДОНЕЦЬКА
ОБЛАСНА
БІБЛІОТЕКА
ДЛЯ ДІТЕЙ